

Tori valla tantsupidu viis põrgusse

ARGO JUSKE
TORI VALLA
KULTUURIKESKUSE
KULTUURIKORRALDAJA

Kurat: „Me oleme ka ju alguse saanud vanadest eestlastest, nendest, kes ristiisku vastu ei võtnud, põgenesime üksikutesse kohtadesse, mina tegin oma kodu siia. Ja nagu öeldud, naise sain ma saunast ja ikka kavalusega!

Pere on mul suur, ärge küsige, palju neid on. Neid ikka on! Osad on lähemal, osad kaugemal.

Suure saladuskatte all võin teile nimetada mõned märksõnad Tori kandist, ise teate, mida sellest arvata: Saksale oja, Tõngu, Tori põrgu, Kuradimännik, Võnnukivi, Kikepera raba, Vanakuradi leentool.“

12. augustil peeti Toris vallamaja aasal Tori valla tantsupidu Põrgu Wärk. Lavastaja Mariann Pärnoja meenutab: „Peo idee sai kaua aega seedida, sest idu sai mulda pandud juba 2019. aastal, kuid siis jäi kõik saatuse tahtel paariks aastaks pausile. Mõtte keskpunktiks oli koht – Tori vana vallamaja aas vaatega Tori põrgule. Millest muust see tantsupidu jutustama peaks, kui mitte legendidest, lugudest ja pajatustest, mis on selle kandi ajaloo seotud. Argo Juske kinkis mulle Aadu Musta raamatu „Põrgu värk“, pistis pihku suure patsaka välja prinditud jutustusi ning nii see pall veerema läks.

Tänu heale Lea Puustile said minu valitud tantsude vahelised lood täpselt õige vormi. Tantsudes ja vahepalades kehastas Kuradi Margus Usin Tori rahvatantsurühmast, kelle roll aitas mõnd põrgulikku lugu paremini visualiseerida. Ideaalse hääle andis Kuradile Andres Andrekson.

Minu jaoks oli tegu väga emotsionaalse peoga. See oli minu esimene nii suur välipidu, mida julgeks juba tantsupeoks kutsuda, ikkagi ligi 300 tantsijat. Esimene täiemõduline lavastamine – seada kokku 21 tantsunumbrit ühtseks tervikuks koos vahepalade ja üleminekutega. Pean suureks eeskujuks oma õpetajat Ülo Luhti, temalt õpitud loo jutustamise oskust püüan endaga kaasas kanda ja publikuni tuua. Oli esimene kord teha koostööd muusikutega – võimalikult palju palasid kandis ette ansambel Palat Nr 7. Hing värises proovide ajal helipuldil seistes, aga saime hakkama ja sain elava muusika kasutamise eest kiita. See oli ka esimene kord, kui minu enda loodud tants jõudis suurele lavale. Lapsed ja loomad olid väljal – mida hing veel ihkaks? Publik ja tantsijad võtsid kõik emotsionaalselt vastu ja

Tori valla tantsupeol osales ligi 300 tantsijat

Fotod: Ülo Soomets

Kuratki vihtus
tantsu

Pealavastaja
Mariann
Pärnoja

minu süda oli rahul.

Tavaliselt öeldakse küll, et esimene vasikas läheb ikka aia taha... Vaidlen. Tänu nii heale meeskonnale – Tori kultuuri- valdkonna töötajatele – sain oma idee selliselt publikuni tuua, nagu see mu peas keerles. Suur aitäh ka Tori segarühmale, tänu kellele ma olen sattunud tegema seda, mida kõige enam armastan.”

Aitäh sulle, armas Mariann, oma kuratlike unistustega. Ilma sinuta ei oleks see pidu saanud selliseks südamlikuks kokkusaamiseks maailma keskpunktis.

Tantsuilu pakkusid: Tori rahvamaja segarühm, Kergu lastead-alkkool, Rõõsameel-

Sõstrad, tantsurühm Eit Ae Taati, tantsurühma Kirilind 2.–3. klass ja 3.–5. klass, tantsurühm Kurverid, naisrühm Sassis Sussid, võimlemisrühm Salmed, naisrühm Tammepiigad, tantsuansambli Kuu naisrühm, tantsurühm Pastlapaar, neiduderühm Tansindi, Tammisaare kooli 4. klass, Sauga avatud noortekeskuse elustiiliring, rahvatantsurühm Omasoodu ja Are kooli väikesed võimlejad.

Täname juhendajad: Mariann Pärnoja, Aiki Metsalu, Anu Kurm, Tiina Saar, Anne Niibo, Rita Veeremets, Kristel Arro, Malle Ormilaan, Sigrid Ild, Heldur Sojonen ja Jane Lumijõe.

sed, segarühm Ühtejalga, segarühm Vallatu Auto, segarühm Laieldes, naisrühm Laieldes, naisrühm Anna Ja Minna, naisrühm Libatse

Aitäh, armsad pillimuusika pakkujad, C. R. Jakobsoni talumuuseumi ansambel Linnutaja ja Palat Nr 7. Teksti kuradile kirjutas Lea Puust, hääle andis Andres Andrekson ja rolli mängis Margus Usin – lihtsalt super! Hobune Reebok ja ratsutaja Johanna Ojandu – see oli võimas.

Helipuldil oli Jaan Marten Pukk, muu helitehniline lahendus: OÜ Pro Event Services. Imemaitavat suppi jagas naiskodukaitse Tori jaoskond (Ave Aaslaid) ja magusad kringlid küpsetas esinejatele kingituseks OÜ Ulberg (Küllike Altenberg). Fotod jäädvustas Ülo Soomets ja filmi Elton Jets.

Suur aitäh: Eesti Kultuurkapital, Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp, Tori vallavalitsus ja OÜ EWVERREE.

Suur tänu kõigile abilistele! Mõnusate kohtumisteni!

Rohkem pilte Tori valla kultuurikeskuse Facebooki lehel.

Toimumas on mitu avalikku väljapanekut (joonisel Veskikaare tn 26, Veskikaare tn 35, Veski põik 3 ning Veski põik 4 kinnistute detailplaneeringu illustatsioon). Loe lk 2-4

Saugas toimus lilleniidu niitmise koolitus. Loe lk 5

Foto: Heiko Leesment

Tulemas on koduelektroonika ja ohtlike jäätmete kogumisringid. Loe lk 5

Sel õppeaastal läks meie vallas esimesse klassi kokku 133 õpilast. Loe haridusuudiseid lk 6-8

Foto: Riti Voll

Tervisespordisarja Terve Tori rattamatkast loe lk 10

Foto: Ülo Soomets

VOLIKOGU ISTUNGIL

21. septembril

- Vallasekretär Siiri Jõeranna ülevaade valimiskomisjoni otsusest, millega lõppesid ennetähtaegselt volikogu liikme Andres Mõisa volitused tema avalduse alusel. Alates 1.09.2023 määrati volikogu liikmeks asendusliige Jaan Stols.
- Toimus Tori valla arengukava aastani 2030 ja eelarvestrateegia 2024–2027 esimene lugemine.
- Ülevaade Tori valla arengukava seirest 2022. aastal.
- Võeti vastu Tori valla 2023. aasta esimene lisaeelarve.
- Kehtestati Kilksama külas asuva Jahimeeste kinnistu detailplaneering.
- Võeti vastu Selja külas asuva Põntsi kinnistu detailplaneering.
- Nõustuti Tori valla ja osaühingu J&T Projekt vahel kehtiva, Sauga alevikus Vahtra tn 6 kinnistu kohta sõlmitud hoonestusõiguse seadmise lepingu muutmise: hoonestusõiguse lepingus toodud ehituskohustuse ning töökohtade loomise kohustuse täitmise tähtaega pikendatakse kuni 16.12.2024.
- Otsustati seada tähtajatu sundvaldus Tammiste külas asuvalle Urva tee L6 katastriüksusele avalikult kasutatava tee rajamiseks.
- Otsustati seada tähtajatu sundvaldus Tammiste külas asuvalle Viki tee katastriüksusele avalikult kasutatava tee rajamiseks.
- Otsustati seada tähtajatu sundvaldus Eametsa külas asuvatele kinnistutele avalikult kasutatava kergliiklustee rajamiseks.
- Otsustati taotleda Tori valla munitsipaalomandisse kümme katastriüksust.
- Otsustati omandada osaühingult Metsagrupp osa Eametsa külas asuvast Melluka-Mihkli kinnistust hinnaga 2 eurot/m² seoses Nigula tee äärde kergliiklustee rajamisega.
- Otsustati omandada osaühingult Wesico Projekt tasuta Eametsa külas asuv Meelespea tee kinnistu seoses Nigula tee äärde kergliiklustee rajamisega.
- Informatsioon:
  - 14.1 kokkuvõtte Tori valla elanike rahulolu-uuringu analüüsist;
  - 14.2 Tori valla tervise- ja heaoluprofiili tutvustamine;
  - 14.3 ülevaade 2023. aasta eelarve täitmisest;
  - 14.4 ülevaade korruptsiooni-ennetusest.

Volikogu istungite protokollide ja vastuvõetud õigusaktidega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee.

Tammiste külas asuva Susimetsa kinnistu detailplaneeringu avalik väljapanek

Tori vallavalitsus korraldab Susimetsa kinnistu detailplaneeringu avaliku väljapaneku ajavahemikul 18.09–17.10.2023 ning avaliku väljapaneku tulemuste avaliku arutelu 26.10.2023 kell 16.00 Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik, Tori vald).

Planeeringu lahendusega saab tutvuda www.torivald.ee/tammiste-kula-susimetsa-dp ja Sauga teenuskeskuses. **Arvamused ja ettepanekud detailplaneeringu lahenduse kohta palume esitada hiljemalt 17.10.2023** aadressil tori@torivald.ee või kirjalikult Tori vallavalitsusele (Pärnu mnt 22, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnu maakond).

Planeeritav kinnistu, suurusega 2,77 ha (100% maatulundusmaa), asub Pärnu–Rakvere–Sõmeru maantee ja Tallinn–Lelle–Pärnu raudtee vahelisel alal elurajooni vahetus naabruses. Kavandatav ala piirneb loodest Kellukese põik elamutega, kirdest metsaga ning kagu-edela suunast Ritsika tee ja Kellukese teega. Juurdepääs planeeringualale lahendatakse Kellukese tee ja Ritsika tee kaudu.

Planeeringuga moodustatakse kokku 21 krunti: 18 üksiklamu (või kaksiklamu) maa krunti suurustega 1200 m² kuni 1440 m²; kanalisatsiooni ja roovepuhastuse ehitise maa krunt suurusega 629 m² pumpla tarbeks ja kaks tee ja tänava maa krunti suurustega

2792 m² ja 1707 m².

Elamumaa kruntide ehitusõigusega on määratud:

- krundi kasutamise sihtotstarve kaksiklamumaa, üksiklamumaa;
- hoonete suurim lubatud arv krundil 3 (1 elamu + 2 abihoonet);
- hoonete suurim lubatud ehitisealune pind 240–288 m²;
- hoonete lubatud maksimaalne kõrgus elamul 8,5 m, abihoonel 5,0 m.

Planeeringuga on antud sadesmeeve ja tehnovõrkude lahendus ning tuleohutuse nõuded. Määratud on haljastuse ja heakorra parameetrid. Lahendatud kogu planeeringuala liiklusskeem tervikuna, parkimine ja ligipääsud kruntidele, sh lisanduva informatsiooni, planeeringualast väljapoole, on antud Kellukese tee laiendamise lahendus, mis näeb ette maa korralduslike toimingutega Raudsepa tee 2 kinnistust Kellukese tee tarbeks eraldatava maa-ala.

Planeeritaval alal kehtib endise Sauga valla üldplaneering. Sauga valla üldplaneeringu järgi jääb Susimetsa kinnistu roheline vörgustiku alale, mistõttu on koostatav detailplaneering vastuolus endise Sauga valla üldplaneeringuga ja käesoleva detailplaneeringuga tehakse ettepanek Sauga valla üldplaneeringu muutmiseks.

VALLAVALITSUSE ISTUNGITEL

2. augustil – 29. augustil

- Otsustati korraldada liht-hankemenetlusega riigihange „Kubja silla ümberehitustööd“ ja kinnitati riigihanke alusdokumendid.
- Kinnitati riigihanke „Raamlepingu sõlmimine toiduainete ostmiseks Tori valla haridusasutustele perioodil 20.08.2023–19.08.2025“ esimese minikonkursi tulemused ja otsustati sõlmida hanklepingud:
  - osaühinguga Roverto liha- ja lihatoodete, munade ja mitmesuguste toiduainete ostmiseks,
  - osaühinguga Horeca Service puu-, köögi- ja juurviljade ostmiseks,
  - osaühinguga Urves kala ja kalatoodete ostmiseks.
- Kinnitati minikonkursi „Tori valla eri piirkondade puude raie, hooldus“ tulemused ja otsustati sõlmida osaühinguga Treulop töövõtuleping maksumusega 15 950 eurot (lisandub käibemaks).
- Haljasala rajamiseks Sindi linnas otsustati sõlmida töövõtuleping osaühinguga Mefab. Lepingu maksumus on 312 611 eurot (lisandub km).
- Kruusateede uuendustöödeks otsustati sõlmida töövõtuleping osaühinguga Lääne Teed. Lepingu maksumus on 52 522,06 eurot (lisandub km).
- Nõustuti Tammiste lasteaed-alkkooli hoone juurdeehituse lisatööde tellimisega ja osaühinguga Visare Ehitus sõlmitud hanklepingu maksumuse suurendamisega summas 24 055,03 eurot (lisandub km). Nõusolek anti ka tööde üleandmise lõpptähtaja pikendamiseks ja uueks tähtjaks määrati 31.08.2023.
- Anti nõusolek hüpoteegi seadmiseks ja isikliku kasutusõiguse seadmise taotlemiseks Kilksama külas asuva Jahimeeste kinnistu osas.
- Otsustati osaühingule Sindi Tervisekeskus üürile anda Sindis Jaama 1 asuva hoone I korrus ja II korrusel paiknev arhiiviruum üüritasuga 477,30 eurot kuus.
- Otsustati pikendada äriruumide üürilepingut osaühinguga Koogiköök viieks aastaks.
- Kehtestati:
  - Tammiste külas Lennuki kinnistu detailplaneering;
  - Tammiste külas Jõhvika tn 16 kinnistu detailplaneering;
  - Sindi linnas Pardi tn 1 kinnistu detailplaneering.
- Võeti vastu:
  - Kõrsa külas Sindi tee 4, Sindi tee 6 ja Viira kinnistute detailplaneering;
  - Eametsa külas Uue-Pedi kinnistu detailplaneering;
  - Tammiste külas Ojapealse tee 5, Ojapealse tee 7, Ojapealse tee 9 ja Ojapealse tee kinnistute detailplaneering.
- Anti välja projekteerimistingimused:
  - Riisa külas asuvalle Kuusiku kinnistule elamu ehitamiseks;
  - Niidu külas asuvalle Laane kinnistule PVC halli, loomadele varjualuse ja kuppelhalli ehitamiseks;
  - Tammiste külas asuvalle Pilirroo tn 9 kinnistule elamu ehitamiseks;
  - Räägu külas asuvalle Kotlipa kinnistule varjualuse/laohoone ehitamiseks.
- Anti välja ehitusluba:
  - Nurme külas asuvalle Peetri kinnistule kütusemahuti paigaldamiseks;
  - Murru külas Tehvri kinnistul asuva abihoone laiendamiseks ja rekonstrueerimiseks;
  - Sindi linnas asuvalle Pirni tn 29 kinnistule üksiklamu ehitamiseks;
  - Sauga alevikus asuvalle Hirvela tänava kinnistule mänguväljaku püstitamiseks;
  - Eametsa külas asuvalle Hapniku kinnistule lao püstitamiseks;
  - Randivälja külas asuvalle Nõmme kinnistule tootmis- kasvuhoone püstitamiseks;
  - Rütavere külas asuvalle Kajuoja kinnistule puurkaevu rajamiseks;
  - Tammiste külas Koiduaia tee 2 kinnistul asuva aiamaia laiendamiseks;
  - Rätsepa külas asuvalle Väike-Vardissaare kinnistule puurkaevu rajamiseks;
  - Urumarja külas asuvalle Vikerkaare kinnistule päikeseelektrijaama püstitamiseks;
  - Tammiste külas asuvalle Vesikupu tee 8 kinnistule üksiklamu ehitamiseks.
  - Selja külas asuvalle Selja koolitee 17 kinnistule mänguväljaku püstitamiseks;
  - Muraka külas asuvalle Väike-Kiieti kinnistule päikeseelektrijaama püstitamiseks;
  - Randivälja külas Savimäe kinnistul asuva kuuri rekonstrueerimiseks;
  - Selja külas asuvalle Rakvere mnt 14 kinnistule päikeseelektrijaama püstitamiseks;
  - Sindi linnas asuvalle Ranna tn 2 kinnistule 10-sektsioonilise ridaelamu ehitamiseks;
  - Eametsa külas Tulika tee kinnistul asuva sõidutee laiendamiseks.
- Tunnistati kehtetuks Sauga vallavalitsuse poolt 6.03.2007 väljastatud ehitusluba Tammiste külas Vesikupu tee 8 kinnistul kahe korteriga elamu ehitamiseks.
- Nõustuti:
  - Suigu külas asuva Suurfarmi tee 2 katastriüksuse jagamisega;
  - Tammiste külas asuva Vana-Pikamaa katastriüksuse jagamisega;
  - Jõesuu külas asuva Lootuse tee 5 katastriüksuse jagamisega.
- Nõustuti Taali külas asuvate Meripuu ja Kaalu katastriüksuste liitmisega ning määrati liitmise tulemusel moodustatava katastriüksuse lähiaadressiks Meripuu.

17. Nõustuti Selja külas asuvate Pärna, Henno ja Toomasalu katastriüksuste vahelise piiri muutmise.

18. Otsustati moodustada Eametsa külas Helle kinnistul uued katastriüksused vastavalt Tori vallavalitsuse 26.04.2023 korraldusega 259 kehtestatud detailplaneeringule. Detailplaneeringuga moodustatakse 34 elamumaa, kaks transpordimaa ja kaks üldmaa sihtotstarbega krunti.

19. Otsustati seada tähtajatu sundvaldus:

- osaühingu Elektrilevi kasuks Sindi linnas Kesktänava katastriüksusele. Kinnistule paigaldatakse eramu elektriliitumise käigus uus 0,4 kV pingega elektrimaakaabeliliin;
- Sindi linnas asuvatele kinnistutele seoses ühisveevärgi ja -kanalisatsioonitorustikega;
- osaühingu Elektrilevi kasuks Eavere külas 0,4 kV pingega elektrimaakaabeliliini rajamiseks;
- osaühingu Elektrilevi kasuks Eametsa külas Tsentraali tee katastriüksusele elektri maakaabeliliini rajamiseks.

20. Kinnitati viie hajaasustuse programmist rahastatud projekti lõpparuanne ja otsustati toetus välja maksta.

21. Otsustati rahastada kuue lapse lapsehoiuteenuse kohatasu, kes ei ole saanud kohta lasteaias.

22. Otsustati tagastada lapsevanematele Pärnu Raja lasteaia kohatasu soodustus juuni- ja juulikuul eest.

23. Volitati lastekaitseõunikkude Tori vallavalitsuse esindajana täitma piiratud teovõimelise täisealise isiku eestkostja kõiki ülesandeid.

24. Otsustati sõlmida kolme isikuga sotsiaaleluruumi üürilepingud.

25. Anti luba Tori valla kultuurikeskusele avalike ürituste korraldamiseks:

- Tori valla tantsupidu Toris 12. augustil;
- Sindi Suvemuusika 13. augustil;
- välikino Toris 17. augustil;
- perepidu Tammistes 20. augustil;
- muinastulede öö kontsert Sindis 26. augustil.

26. Anti luba:

- Sauga avatud noortekeskusele välikino korraldamiseks Saugas 18. augustil;
- mittetulundusühingule ERKI-SPORT motokrossi Euroopa meistrivõistlusteks Taali külas 13. augustil;
- mittetulundusühingule Tori Spordiklubi Terve Tori ratta- matkaks 27. augustil.

27. Kinnitati Tori valla kultuurikeskuse töötajate koosseis.

Vallavalitsuse istungite protokollide ja vastuvõetud õigusaktidega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee.

Sindi linnas asuvate Ranna tn 1, 3 ja 5 kinnistute detailplaneeringu avalik väljapanek

Tori vallavalitsus korraldab 18.09–18.10.2023 Sindi linnas Ranna tn 1, 3 ja 5 kinnistute detailplaneeringu avaliku väljapaneku.

Planeeringuala asub Sindi linnas ning hõlmab katastriüksusi Ranna tn 1 (kü tunnus 80901:001:0177, 100% ärimaa), Ranna tn 3 (kü tunnus 80901:001:0179, 100% ärimaa) ja Ranna tn 5 (kü tunnus 80901:001:0181, 100% üldkasutatav maa).

Planeeringuala suurus on u 10 810 m². Planeeringuala hõlmab ka katastriüksuste lähiala, mis on vajalik juurdepääsu tagamiseks ümbritsevalt tänavavõrgult.

Detailplaneeringu peamiseks eesmärgiks on määrata Ranna tn 1 ja 3 katastriüksusel ehitusõigus kolmekorruseliste korterelamute ning Ranna tn 5 katastriüksusel üksikelamu ehitamiseks. Planeeringuga täpsustatakse kruntide piire ja määratakse sihtotstarbeks elamumaa.

Planeeringualal kehtib Sindi linnavalitsuse 15.11.2017 korraldusega nr 429 kehtestatud Supluse tn 1 detailplaneering. Detailplaneeringuga nähti ette kvartali liikluslahendus, tehnolahendused ja haljastus. Valdavalt planeeriti ühepereelamuid (36 ühepereelamu krunti), kuid Pärnu mnt äärde kavandati ka kaks ärimaa krunti, millelt ühepereelamutele üleminekuks kavandati neist jõe suunas kaks korterelamu/ridaelamu krunti. Ärimaa kruntide (Ranna tn 1 ja 3 katastriüksus) asemele soovitakse Ranna tn 1, 3, 5 kinnistute detailplaneeringuga kavandada elamukrundid korterelamute rajamiseks.

Ranna tn 1, 3, 5 kinnistute detailplaneeringuga kavandatakse 4790 m² suurusele Ranna tn 1 krundile kaks korterelamut ja mänguväljak ning 4636 m² Ranna tn 3

krundile samuti kaks korterelamut ja mänguväljak. Mõlemal krundil on kavandatud ehitisealuseks pinnaks maksimaalselt 1000 m² ning lubatud täisehitusprotsent on 22%. Kortereelamute kõrgus maapinnast on koos soklikorruse ja 3 maapealse korrusega kuni 13 m. Kortermajade juurde on ette nähtud kokku 110 parkimiskohaga parklad, kus on arvestatud kaks parkimiskohta korteri kohta ja kaheksa külaliste parkimiskohta. Lisaks on planeeritud parklad ratastele.

1384 m² suurusele Ranna tn 5 krundile on kavandatud üksikelamu ja abihoone. Ehitistealuseks pinnaks on ette nähtud maksimaalselt 243 m². Lubatud on kuni kahe hoone rajamine. Hoonete maksimaalne kõrgus maapinnast on elamul 8,5 m ja abihoonel 6,5 m.

Juurdepääsuteede ja liikluslahenduse kavandamisel lähtutakse kehtivast Supluse tn 1 detailplaneeringust. Juurdepääs rajatakse Supluse tänavalt Ranna tänava kaudu. Haljastuse ja ala heakorras osas lähtutakse samuti kehtivast Supluse tn 1 detailplaneeringust. Haljastust planeeritakse

nii kortermajade vahele ja mänguväljakute ümbrusesse kui ka ümbruses asuvate tänavate äärde.

Sindi linna üldplaneeringu (2005) kohaselt on detailplaneeringualal maakasutuse juhtotstarve elamumaa. Elamuehituseks maa reserveerimisel on arvestatud juba olemasolevate elamupiirkondade, sotsiaal- ning teenindusasutuste paiknemise ja kättesaadavusega, võimaluste piires on arvestatud nende alade kaitstust saaste (müra, vingugaasid, tööstuslik saaste jne) eest. Üldplaneeringus on elamualad diferentseeritud ning on määratud lubatud mahud ja täpsemad maakasutuse sihtotstarbed. Tingimuseks on seatud, et erinevatel aegadel kujunenud linnaosade elamualadel oleks võimalik säilitada olemasolev struktuur ja välistada selle lõhkumist ebasobivate hoonetega või hoonestuse tihendamise. Detailplaneeringualal määratud elamumaa liik E4 lubab määrata sihtotstarbeks väikeelamumaa, ärimaa, sotsiaalmaa, üldmaa ja transpordimaa, kuid korruselamumaa sihtotstarve ei ole alal lubatud.

Käesoleva detailplaneeringuga tehakse ettepanek kehtiva Sindi linna üldplaneeringu muutmiseks. Ranna tn 1, 3, 5 kinnistute detailplaneeringuga soovitakse loobuda põhiootstarbe alajaotuses E4 ettenähtud ärimaa otstarbest ning osaliselt asendada see elamumaa alajaotusega EK, mis näeb ette võimaluse rajada korruselamuid. Üldkasutatava maa otstarbega krunti (mänguväljak, sportimisala) eraldi krundina ei moodustata, asendatakse E1 väikeelamualaga. Ala põhisihtotstarvet muuta ei soovita (E), vaid täpsustada alajaotust.

Planeeringu lahendusega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee/ranna-tn-1-3-5-dp ja eelneval kokkuleppel Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik) ja Sindis vallavalitsuse ajutises kontoris (Pärnu mnt 22).

Arvamused ja ettepanekud detailplaneeringu lahenduse kohta palume esitada hiljemalt 18.10.2023 e-kirja teel aadressil tori@torivald.ee või kirjalikult Tori vallavalitsusele (Pärnu mnt 22, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnu maakond).

Elbu külas asuva Ado-Metsa katastriüksuse detailplaneeringu eskiisi avalik väljapanek

Ajavahemikul 14.09–13.10.2023 toimub Ado-Metsa katastriüksuse (katastritunnus 14901:001:0198) detailplaneeringu eskiisi avalik väljapanek.

Detailplaneeringu ala hõlmab Tori vallas Elbu külas katastriüksust Ado-Metsa (katastritunnus 14901:001:0198). Planeeringuala pindala on 9,88 ha ning see piirneb põhja poolt Angojaga ja Vaariku, Kõrvitsa ning Rukkipõllu katastriüksustega, idast Aru katastriüksusega, lõunast Are–Elbu kõrvalmaanteega ning läänest Platsi, Kalme ja Illu-Gustavi katastriüksustega.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on Ado-Metsa maaüksustele määrata ehitusõigus päikesepaneelide paigaldamiseks ning moodustada kinnistust eraldi krunt uue põhimaantee nr 4 (E67, Tallinn–Pärnu–Ikla) kavandatava liiklussõlme tarbeks. Päikesepaneelid rajatakse eesmärgiga varustada päikeseenergiaga kõr-

valkrundil kehtestatud Aru ja Ado-Metsa kinnistute detailplaneeringus ette nähtud elektriautode laadimisjaama. Detailplaneeringuga planeeritakse moodustada kolm krunti – tootmismaa kavandatava päikesepaneelide pargi tarbeks, maatulundusmaa ja transpordimaa kasutusotstarbega krundid. Detailplaneering muudab Are valla kehtivat üldplaneeringut maakasutuse juhtotstarbe osas.

Planeeringu eskiislahendusega saab tutvuda www.torivald.ee/elbu-kula-ado-metsa-dp ning Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik). **Arvamused kavandatud eskiislahenduse kohta esitada hiljemalt 13.10.2023** aadressil tori@torivald.ee või Tori vallavalitsusele (Pärnu mnt 22, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnu maakond).

Avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimub 31.10.2023 kell 16.00 Sauga teenuskeskuses.

Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande avalik väljapanek

Ajavahemikul 25.09–27.10.2023 toimub Tori valla põhjaosa eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande avalik väljapanek.

Eriplaneeringu eesmärgiks on välja selgitada sobivad asukohad kaasaegsete tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks.

Ligikaudu 202 km² suurune planeeringuala paikneb Tori valla põhjaosas, hõlmab kogu ulatuses Tabria, Murru, Elbi, Muti, Mannare, Muraka, Piistaoja, Tohera ja Aesoo küla, osaliselt Eavere, Niidu, Suigu, Selja, Rätsepa ja Riisa külasid ning vähesel määral Võlla, Kuiaru, Levi ja Jõesuu külade territooriume.

Eriplaneeringu eelnõus määratud kolm tuulepargi rajamiseks sobilikku ala jäävad Eavere, Niidu, Tabria, Tohera ja Aesoo külade maale.

Tuuleparke põhivõrguga ühendava elektriliini võimalik asukoht on planeer-

ingus näidatud ulatuslikule alale, et tuulepargi detailse lahenduse koostamisel oleks võimalik kavandada kõige optimaalsemat liinikoridori. Liinikoridori täpne asukoht selgub koostöös maaomanikega eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel.

Planeeringu materjalidega saab tutvuda Tori valla kodulehel www.torivald.ee/valla-pohjaosa-tuuleparkide-eriplaneering, vallavalitsuse ajutises kontoris (Pärnu mnt 22, Sindi linn) ja Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik).

Arvamused planeeringu materjalide kohta esitada hiljemalt 27.10.2023 aadressil tori@torivald.ee või Tori vallavalitsuse postiaadressil (Pärnu mnt 22, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnu maakond).

Avaliku väljapaneku tulemuste **avalik arutelu toimub 21.11.2023 kell 17.30 Suigu seltsimajas** (Tootsi tee 6, Suigu küla, Tori vald). Lisainfo tel 5349 3355 või sigrit.kasemets@torivald.ee.

MESi eluaseme kaaslaenu aitab kodulaenu võtjatel lahendada kinnisvara madala tagatisväärtuse probleemi

Maaelu edendamise sihtasutuse poolt väljastatava eluaseme kaaslaenu eesmärk on maapiirkonnas tõmbekeskustega võrdväärsete kodude loomine. Kaaslaenu antakse koostöös Eestis tegutsevate pankadega uue elamu ostmiseks või ehitamiseks ja vana elamu uuendamiseks.

„Tihti on maale kodu rajamisel takistuseks maapiirkonna kinnisvara madal tagatisväärtus ning maale elama asumiseks ei ole ainult pangast võimalik piisavat summat laenata. Kaaslaenu on välja töötatud selle turutõrke

leevendamiseks: kui pank teeb eluaseme osas positiivse laenupakkumise, siis MES saab lisaks pangale laenata kuni 100 000 eurot, kuid mitte rohkem kui panga laenusumma,“ selgitas MESi juhatuse liige Meelis Annus.

MESi eluaseme kaaslaenu meetme abil on juba algust tehtud ligi 90 uue kodu rajamisega ning laenu on taotlenud 14 Eesti maakonnast.

Laenu saavad taotleda Eesti Vabariigi kodanikud, kelle suhtes krediitdiasutus on teinud laenupakkumuse või positiivse laenuotsuse

elamu ehitamiseks, ostmiseks või renoveerimiseks sihtpiirkonnas. Kaaslaenu krediitdiasutusega on ettenähtud elamu ehitamiseks, ostmiseks või renoveerimiseks. Elamuks loetakse elumaja või ridaelamu, välistatud on korterite soetamine või renoveerimine korruse- ja kortermajades. Elamu (sh ehitatav elamu) peab asuma Eesti asustatusüksuses, kus on registreeritud kuni 1000 elanikku ja mis ei ole kantud sihtpiirkonnast välja jäävate haldusüksuste nimekirja. Tori valla asustatusüksustest jäävad siht-

piirkonnast välja Sauga alevik, Sindi linn ja Tammiste küla.

Täpsemaid tingimusi saab lugeda kodulehelt www.mes.ee/eluaseme-kaaslaenu.

Juhime tähelepanu, et maaelu edendamise sihtasutusega sõlmitava laenulepinguga võtate endale pikaajalise finantskohustuse, millega kaasnevad vastavad riskid. Soovitame teil enne lepingu sõlmimist hinnata neid riske ja vajadusel konsulteerida asjatundjaga.

Allikas: maaelu edendamise sihtasutus

Tammiste külas asuvate Veskikaare tn 26, Veskikaare tn 35, Veski põik 3 ja Veski põik 4 kinnistute detailplaneeringu eskiislahenduse avalik väljapanek

Tori vallavalitsus korraldab Veskikaare tn 26, Veskikaare tn 35, Veski põik 3 ja Veski põik 4 kinnistute detailplaneeringu eskiislahenduse avaliku väljapaneku ajavahemikul 18.09–17.10.2023 ning avaliku väljapaneku tulemuste avaliku arutelu 24.10.2023 kell 16.00 Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik, Tori vald).

Planeeringu lahendusega saab tutvuda www.torivald.ee/tammiste-kula-veskikaare-tn-26-veskikaare-tn-35-veski-poik-3-ning-veski-poik-4-dp ja Sauga teenuskeskuses. **Arvamused ja ettepanekud detailplaneeringu lahenduse kohta palume esitada hiljemalt 17.10.2023** aadressil tori@torivald.ee või kirjalikult Tori vallavalitsusele (Pärnu mnt 22, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnu maakond).

Planeeringuala asub Tammiste külas Veskikaare tn 26 (73001:008:1379), Veskikaare tn 35 (73001:008:1384), Veski põik 3 (73001:008:1399) ning Veski põik 4 (73001:008:1400), Veski põik 4a (80901:001:0906) katastriüksustel. Osaliselt jääb planeeringualasse ka Veskikaare tänav (73001:008:1353). Ümbruses on väljakujunenud hoonetusega väikeelamualad. Planeeringualast loodesse jääb Jaama tn ja Pärnu linn. Planeeringuala suurus on ligikaudu 1,2 ha. Juurdepääs alale on Veskikaare, Jaama ja Veski põik tänavalt.

Detailplaneeringu eesmärgiks on jagada Veskikaare tn 26 ja 35 kinnistud elamumaa kruntideks, määrata hoonetusalad ja ehitusõigus elamute ja abihoonete ehitamiseks. Planeeritakse tänava Veski põik läbimurre. Lisaks elamukruntidele nähakse ette ka avalik puhke- ja virgestusala.

Planeeringuala jagatakse neljaks elamumaa krundiks (sh üks ridaelamumaa (ER, 100%) ja

kolm üksikelamumaa (EP 100%) krunti), kaheks üldkasutatava maa krundiks ning neid teenindavateks transpordimaa kruntideks. Planeeringuala kruntideks jaotamisel on arvesse võetud olemasolevaid rajatisi (mänguväljak, tänavavalgustus), krundi looduslikku omapära, kaldeid, paiknemist päikese suhtes, juurdepääsu võimalusi ning tehnovõrkude paigutamise loogilisust.

Planeeritavas piirkonnas kehtib Jaama tee ja Veski kinnistute detailplaneering, mis on kehtestatud Sauga vallavolikogu 21.12.2004 otsusega nr 84. Detailplaneeringuga oli Veskikaare tn 26 katastriüksusele kavandatud piirkonda teenindav puurkaev ning Veskikaare tn 35 katastriüksusele piirkonda teenindav roovepuhasti. Kruntide suurused tuleb täiendada tehnoarvutuste kaitsevööndite ulatusest. Kavandatu realiseeriti, kuid 2019. aastal likvideeriti nii puurkaev kui roovepuhasti, kuna piirkond ühendati ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga. 2018. aastal ehitati Veskikaare tn 26 katastriüksuse lõunaossa piirkonda teenindav mänguväljak.

Kehtiva Sauga valla üldplaneeringu kohaselt on tegemist rohealaga, millele on lubatud puhkeotstarbeliste ehitiste rajamine (nt mänguväljak, spordirajatised vmt). Detailplaneeringu lahendusega muudetakse kehtivat üldplaneeringut, kuna üldkasutatava maa sihtotstarbega katastriüksused muudetakse osaliselt elamumaaks. Olemasolevas mahus (u 1 ha) üldmaaa säilitamine piirkonnas ei ole otstarbekas. Pärast piirkonda teenindanud tehnoarvutiste likvideerimist peab Tori vald otstarbekaks maakasutuse ümberhindamist ja maa kasutuselevõttu elamumaana ning piirkonda teenindava väljahitatu ja heakorrasstatud rekreatsioonialana.

Oled oodatud kaasa rääkima!

Liivi lahe meretuulepargi elektrihüdroelektrite riigi eriplaneeringu lähteskohtade ja mõjude hindamise programmi avalikud arutelud Tori vallas:

- **3. oktoobril 2023 kell 17.00–18.30 Sindi gümnaasiumi aulaks (Kooli 9);**
- **4. oktoobril 2023 kell 19.00–20.30 Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a).**

Võimalus avalikel aruteludel osalemiseks on ka veebikeskkonnas MS Teams. Rohkem informatsiooni leiad aadressil www.liivielekter.ee.

Planeeringuga kavandatav elektrihüdroelektrite rajamine on vajalik, et Liivi lahe meretuulepargis toodetud elekter jõuaks maismaale põlvkondadele. See tähendab elektrihüdro-

duse rajamist kas Audru, Sindi või Kilingi-Nõmme alajärgi. Lõplikku asukohta välja valitud ei ole.

Asukoha eelvaliku lähteskohtade ja mõjude hindamise programmi määratleb:

- planeeringu eesmärgi;
- annab ülevaate üldistest põhimõtetest, millest edaspidises planeerimisprotsessis lähtuda;
- koondab peamised lahendatavad ülesanded;
- kaardistab vajalikud uuritud ning määratleb eeldatavad mõjud, mis elektrihüdroelektrite rajamisega kaasnevad.

Planeeringu koostamist korraldab regionaal- ja põllumajandusministeerium.

Tori valla ettevõtte Sepa Veised sai aasta parima talu tiitli

Osaühing Sepa Veised sai aasta parima talu tiitli

Foto: Ardo Kaljuvee

2. septembril Tallinnas toimunud suurel talutoidu laadal „Maa tuleb linna“ kuulutati välja selle aasta parim talu ja talutoit. Parima talu tiitli viis koju Tori valla ettevõtte Sepa Veised.

„Sepa Veised OÜ jäi hindamiskomisjonile silma oma uuendusmeelsusega, keskkonnateadlikkuse ja hoidva majandamisega ning panusega kogu lihaveisekasvatuse arengusse,“ ütles hindamiskomisjoni liige Kerli Ats. Ta lisas, et ettevõtte tegevus on

suurepärane näide sellest, kuidas noored ettevõtjad saavad olla eeskujuks kogu sektorile.

Osaühing Sepa Veised tegutseb Tori vallas Elbu külas. Kasvatatakse mahedalt wagyu tõugu veiseid, lisaks ka limusiini ja aberdiin-anguse tõugu veiseid. Talu on tegutsenud seitse aastat, selle asutajad on Lisanna ja Marko Hiimäe. Mõlemad olid varem toitlustusvaldkonnas tegutsenud ning soov kvaliteetse liha järele viiski nad talupi-

damiseni. Talupidamine on neile meelepärane, pakkudes võimalust olla looduse ja loomade keskel ning võimaldades lastel kasvada maalähedases keskkonnas. Praegu on karjas kokku 86 looma, kuid eesmärk on luua puhtatõuline wagyu kari, mida kasvatatakse ka tõuaretuse eesmärgil.

Konkursi „Parim talu 2023“ korraldas Eestimaa talupidajate keskkliit koostöös maaelu edendamise sihtasutusega.

Allikas: Eestimaa talupidajate keskkliit

Valmisid õpetlikud jäätmete liigiti kogumise juhised

KÄRT LINDER
KESKKONNANÕUNIK

Suurendamaks vallaelanike keskkonnateadlikkust ja jäätmete liigiti kogumist, on valminud abistavad trükised. Teavitustmaterjalid on mõeldud kaasa aidata jäätmete õigesti sorteerimisele, toetama ja julgustama elanikkonda jäätmeid liigiti koguma ja üle andma. Korraldatud jäätmeveoga on loodud võimalused liigiti kogutud jäätmete mugavaks üleandmiseks nii kodust kui ka töölt.

Elanike jaoks on valminud jäätmerattad ja liigiti kogumise juhendid. Jäätmerattas on mugav ja käepärane abivahend jäätmete liigiti kogumise õppimiseks – sellel on kirjas enamlevinud ja tekkivad jäätmete liigid. Jäätmerattad on saadaval eesti-, vene- ja ingliskeelsetena. Suure ja tähtsa rolli nende jagamisel on võtnud endale meie raamatukogud (suur tänu!). Plaanime jäätmerattaid jagada ka erinevatel valla poolt korraldatavatel üritustel.

Lisaks valmisid A3-suuru-

Jäätmerattad

Foto: Kärt Linder

ses olmejäätmete liigiti kogumise juhendid, mis on mõeldud korteriühistutele jagamiseks. Juhendi saab paigaldada näiteks trepikoja või jäätmemaja seinale, kus see on kõigile elanikele nähtav. Juhendit saab endale küsida keskkonnatöötajate käest: Kärt Linder, tel 5594 0777, e-post kart.linder@torivald.ee.

Trükiste väljaandmist toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ringmajanduse programmist.

KIK
KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

Sinti luuakse jõeäärne puhkeala

KATARIINA VAABEL
KOMMUNIKATSIOONINÕUNIK

Lisaks Sindi kärestikukeskuse esimese etapi ehitustöödele rajatakse liigirikas haljasala Kalamaja tee lõppu Pärnu jõe äärde. Pärnisele tühjal kruusaplatsil alustati töödega septembri alguses ja need peavad olema lõpetatud hiljemalt 25. oktoobriks. Ohutuse huvides on mootorsõidukitele ligipääs ehitustööde ajal piiratud, pääseb vaid kärestiku ääres asuvasse puhkekeskusesse. Jalgsi pääseb kärestiku ääres valminud promenaadi osale, liikudes ehitusaedadest väljaspoole jäävat ala mööda. Loodame kõigilt mõistvat suhtumist, et ehitusperiood kulgeks kiirelt ja sujuvalt.

Kruusakillustikuga kaetud platsi asemele luuakse sopiline liigirikas puhkeala, mille haljastus on eestimaine, loodusega kooskõlas ja kasvukohale sobiv. See ala on kavandatud sulanduma piirkonna ülejäänud haljastusega järk-järgult üheks tervikuks. Alale tuleb ka valgustatud kergliiklustee. Piknikulauad, pingid ja prügikastid lisatakse järgmisel kevadel. Puhkealal kasutatakse keskkonnasõbralikku murukruusa, mis võimaldab ühtaegu nii liigirikust kui liiklemist ja talub ka suuremat kasutamiskoormust. Murukruus koosneb kom-

Tööd Sindi kärestikul 6. septembril

Foto: Piia Salundi

postist ja killustikusegust, millele külvatakse kasvukohale sobilik, tallamiskindel ja lillerikas niidulillede segu. Murukruusaga kaetud ala võtab paremini vastu sajuvett ja vastupidiselt asfaltkattega aladele ei tekita see keskkonnale ohtlikku kuumasaart. Puhkeala rajamiseks korraldatud riigihanke võitis osahing Mefab, töö maksumus on 312 611 eurot, millele lisandub käibemaks. Lepingu täitmise tähtaeg on hiljemalt 25. oktoober 2023. Omani-kujärelevalvet teeb aktsiaselts Infragate. Haljasala rajatakse projekti „Looduspõhiste lahenduste pilootalade loomine elurikkuse suurendami-

seks Tori vallas“ raames. Projekti (lühidalt „Elurikas Tori vald“) toetab keskkonnainvesteeringute keskus läbi kliimamuutustega kohanemise meetme. Toetust rahastab Euroopa Majanduspiirkond. Lõpule on jõudnud ka terve suve kestnud ehitustööd kärestikul, mille käigus valmis Sindi kärestikukeskuse jõepealne treenimis- ja võistlustaristu ning kaldapealsed istumisalad ja esimene osa jõeäärsest valgustatud promenaadist (Sindi kärestikukeskuse I etapp). Kärestikuäärne ala on planeeritud mõnusaiks kulgemiseks jalgsi ja jalgrattaga. Pärast roheala valmimist saab auto soovi

korral jätta rohealale loodud peatumiskohtadesse. Põhja tänava poolt jääb ligipääs autodele samuti suletuks, v.a ala teenindavale transpordile, matkade ja muude veeturismi teenuste osutajatele ning veesporditegevuste läbiviijatele. Kalapaatide veeskamise kohad on planeeritud kärestikust ülesvoolu paremkaldale, vasakkaldal jääb alles Kalamaja platsi veeskamiskoht. Juhime tähelepanu, et kärestikualal kehtib aasta ringi kalapüügiekeeld.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Lilleniidu niitmise koolitusel õpiti tundma vikati hingeelu

TRIIN SOHLU
VALLAAEDNIK

Laupäeva, 9. septembri hommikul Sauga lilleniidul toimunud niitmiskoolitusele kogunes pea 30 huvilist, kes said teadmisi ajaloolisest vikatiga niitmise tarkusest. Vikatiga niitmise eksperdi Tõnis Kortsu valvsa pilgu all ja õpetussõnade saatel said kohalolnud proovida niitmist ja vikati hooldamist. Ajalooline vikatiga niitmise tarkus on Kortsu sõnul veel Eestis säilinud, kuid hääbub tasapisi. Näiteks on leida

meistrimehi, kes teeks vikatile varsi või vikati rätsepaid, kes varre külge vikatiterasid kinnitavad. Tõnis Korts näitas ja andis proovida mitmeid vikateid, millest eksklusiivseim oli pea 100 aastat vana käsitööna Muhus valminud vikat. Vikatientsias Kortsu kollektisioonis on umbes pool tuhat vikati ja mehe unistus on avada Soomaal vikatile ja nendega niitmisele pühendatud muuseum. Kui vikatiga niitmiseks olid koolitujad varem kokku puutunud, siis luiskamine, vikati loikamine ja pinnimine

olid inimestele juba märksa võõramad tegevused. Tõnis Kortsu juhendamisel saadi teada, kuidas vikati luisuga õigesti teritada, kuidas viilist vikati loikamiseks vajalik nuga valmistada ja miks tuleb vikati metalli pinnida. Koolituse lõpetuseks tutvustasid Tanni kaupluse asjatundjad kaasaegseid tehnilisi vahendeid lilleniidu niitmiseks. Lilleniidu niitmise koolitus oli osa Tori valla tegevuse kohaliku tasandi elurikkuse suurendamisel. Projekti „Elurikas Tori vald“ raames viidi vallas talvel läbi viis elu-

rikkust tutvustavat koolitust, rajati kevadel viis lilleniitude pilootala ja rajamisel on puhkeala Sindis Pärnu jõe kaldal. Projekti eesmärk on kujundada kohalike elanike hoiakuid seoses kliimamuutuse ja elurikkusega. Täpsemat infot projekti kohta leiab kodulehelt elurikas.torivald.ee. Projekti toetab keskkonnainvesteeringute keskus kliimamuutustega kohanemise meetme kaudu. Toetust rahastab Euroopa Majanduspiirkond. Vaata pilte Tori valla Facebooki lehelt.

Sügisestest haljastus- ja raietöödest vallas

TRIIN SOHLU
VALLAAEDNIK

Sügis hakkab pead tõstma ja valla haljasaladel asendub muruniitmine tasapisi lehekoristusega. Ka sel aastal plaanime valla avalikele aladele sibullilli juurde istutada, mis meid kevadel oma värviga rõõmustavad. Are huvikeskuse juurde istutame uue kuusepuu, mis saab tulevikus rättsat jõulupuu ametit pidada. Suigu seltsimaja/raamatukogu territooriumilt eemaldame hõbe-

kuused ja tuleval aastal istutame sinna uued puud. Are kooli jalgpalliväljaku kõrval olev kuusehekk on surnud puudest puhastatud. Samuti likvideeriti poolsurnud kuused kooli kõrvalt kergliiklustee äärest. Are mõisa pargis tehti aukodanike tammedele kujundusloikus. Saugas on plaanis puude hooldus Siisikese tänava manguväljakul ning kase ja sara-puu raie Salu tänaval. Sindis on Wöhrmanni parki istutatud uued ebajasmiinid, sest eelmised olid juba

vanad ja laasunud. Plaanis on veel mõned puude ja põõsaste istutused. Ringi tänavale, Sõpruse parki ja Jaama parki on tellitud puude hooldus ja üksikute kuivanud puude raie. Ojakalda pargis kujundati tammede võrsid. Sindi kalmistul ja Uuel tänaval laseme spetsialistidel siduda puid, et muuta need ohutuks ja pikaealisemaks. Sindi kalmistul on planeeritud ka mõne ohtliku ja ülekasvanud puu raie. Toris on samuti plaanis mitmed raied ja puude hool-

dused. Tori põrgu servalt eemaldatakse võsa. Tori kalmistult eemaldatakse mõned viltused ülekasvanud elupuud ja haiged saared. Meeldetuletuseks: Tori valla kalmistute kasutamise eeskirja järgi ei ole lubatud kalmistule istutada puid ilma kalmistu haldaja kooskõlastusega, seega palume puude istutamise läbi arutada kalmistuvahi või vallaaednikuga. Kui märkate ohtlikke või kuivanud puid, palun teavitada vallaaednikku: triin.sohlu@torivald.ee.

Ohtlike jäätmete ja koduelektroonika kogumisringid

JANNE SOOSALU
KESKKONNASPETSIALIST

Vallavalitsus korraldab oktoobris ohtlike jäätmete kogumisringid, mille käigus saavad Tori valla elanikud tasuta ära anda majapidamises tekkinud ohtlikud jäätmed ja elektroonikatooted. Koduelektroonika hulka kuuluvad kõik elektriga töötavad seadmed. Esemad peavad olema komplektsed ja demonteerimata (näiteks televiisori kast ja plokid ning kineskoop ei tohi olla eraldi). Külmikute külmutusagregaate ei tohi vigastada ega ise demonteerida. Komplektseks loetakse toodet, mis ei ole lammutatud ning sisaldab seadme olulisi osasid (kineskoop, trafosid, kompressoreid jne). Seadmel võivad puududa väheolulised osad

nagu käepidemed, riulid, toitejuhe jne. Kodumajapidamises tekkinud ohtlike jäätmete hulka kuuluvad:

- akud ja patareid;
- päevavalguslambid;
- elavhõbedaga termomeetrid;
- vanad ravimid;
- kasutatud õlid ja õlifiltrid;
- värvi-, laki-, liimi-, lahusti- ja olmekeemia jäägid;
- paljundusmasinate kassetid;
- ohtlike ainetega määrdu-nud pakendid.

NB! Vastu ei võeta olmejätmeid ja rehve. Sõltuvalt ära antavate jäätmete kogusest võivad kella-ajad varieeruda. Palun arvestada täiendava ajavaruga. Lisainfo: keskkonnaspetsialist Janne Soosalu, tel 525 3929.

ARE PIIRKOND 7. OKTOOBER	
Kogumisringi peatused	Kellaaeg
Elbu külas saeveski juures	10.00-10.20
Are alevikus teenuskeskuse parklas	10.30-11.00
Niidu külas Are mõisa pargi kõrval platsil	11.20-11.50
Suigu külas Suigu seltsimaja ja kaupluse vahel parklas	12.00-12.30
Tabria külas Tabria bussipeatuses	12.40-13.10
Murru külas külaplatsil	13.30-14.00
Lepplaane külas Lepplaane bussipeatuses	14.15-14.45

SAUGA PIIRKOND 7. OKTOOBER	
Kogumisringi peatused	Kellaaeg
Sauga alevikus Salu 6 juures	10.00-10.30
Sauga alevikus Sauga noortekeskuse parklas	10.40-11.10
Eametsa külas Kiilu bussipeatuses	11.20-11.50
Nurme külas Sauga põhikooli bussipeatuse juures	12.05-12.35
Kilksama külas Tiglitsa bussipeatuses	12.50-13.20
Urge külas Urge raamatukogu ees	13.30-14.00
Pulli külas endise Taali kooli parklas	14.10-14.40
Tammiste külas Aiandi bussipeatuses	14.50-15.20
Tammiste külas Uuemetsa elurajoonis	15.30-16.00
RMK metsaraja alguses	

SINDI LINN 14. OKTOOBER	
Kogumisringi peatused	Kellaaeg
Vahtra bussipeatuses	10.00-10.20
Kesk tänava ja Pika tänava ristmikul (Tiigi park)	10.25-10.45
Viira bussipeatuses*	10.55-11.15
Supluse bussipeatuses*	11.20-11.40
Gümnaasiumi bussipeatuses*	11.45-12.05
Pärnu mnt 24 ees platsil	12.10-12.30
Sindi noortekeskuse ees	12.35-12.55
Endises rulapargis Pärnu mnt 21b	13.00-13.20
Paide mnt ja Kuldnoka tn ristmikul*	13.30-14.00
* Pärnu-poolne suund	

TORI PIIRKOND 14. OKTOOBER	
Kogumisringi peatused	Kellaaeg
Taali külas Saare tee 4 ääres	10.00-10.30
Tori alevikus Virula tn 10 ja Tori Koolitee nurgal	10.40-11.10
Rätsepa külas Vanatoa tee otsal	11.20-11.40
Jõesuu külas Keskuse tee 2a konteinerite juures	11.50-12.10
Tori alevikus Oore tee 2	12.20-12.50
Oore külas infotahvli juures	13.00-13.20
Selja külas endise Selja koolimaja juures	13.30-14.00
Piistaoja küla, Töökoja	14.10-14.40

Rõõmurohket kooliteed!

Tori põhikooli 1. klass. Esimene rida (vasakult): klassijuhataja Tiina Tominga-ERGEZINGER, Mariel Tekko, Pärja Jürgeinstein, Nelemari Rõigas, Annabel Pärnoja, Sinne-Meliise Ennis, Andero Peetso, Sebastian Saava. Teine rida (vasakult): Matthias Ergezinger, Rasmus Allik, Kert Künnapas, Fredy Sohlu, Joosep Ansu, Toomas Lainoja, Jass-Kristjan Kangur, Ronar Talts

Foto: Ülo Soomets

Are kooli 1. klass (vasakult): Janely Klaas, klassijuhataja Marge Mölder, Daniel Artemjev, Brett Lillemägi, Saara Pulk, Tristan Afanasjev, Joonas Kakko, Mirjam Aade Wasidlow, Mirko Pähkel, Martin Meil, Ralf Tiitus, Saskia Säck, Mairon Erismäe, Hanna-Liisa Hiemäe, Elina Tõnsing

Foto: Are kool

Sauga põhikooli 1.a klass. Esimene rida (vasakult): Adell Roos, Noora-Lee Vaher, Laura-Ly Sarapuu, Margaret Ponn, Marilis Tiits, Laurel Adamsoon, Saskia Aus, klassijuhataja Lea Tali. Teine rida (vasakult): Rasmus Viirmaa, Ronan Lill, Andero-Marten Raadik, Tristian Riik, Keron Metsaots, Steven Leinasaar, Kaspar Kirsimäe, Richard Kilm

Foto: Sauga põhikool

Sauga põhikooli 1.b klass. Esimene rida (vasakult): Keira Tomson, Helisa Kivi, Arabella Tamsalu, Grete Järvekülg, Jeanett-Arabel Tammistu. Teine rida (vasakult): Remy-Joel Siitam, Parker Pärn, Maksim Sinjugin, Revo Kullamaa, Tomi Grandberg. Kolmas rida (vasakult): klassijuhataja Magdalena Donerstak, Kaspar Kuk, Kristofer Väina, Artur Soovik, Sander Reinumäe

Foto: Sauga põhikool

**Tammiste lasteaed-
algkooli 1. klass**
(vasakult): Silvia Reek, Artur Georg Aia, Henri Martinson, Alexia Boikova, Aleksandra Žutškova, Simon Raiesmaa, Aliide Rahn, Rasmus Hohlov, Kennert Susi, Sebastian Jarman, Trevor Salumäe, Artur Prigorjajev, Lauren Peetson, Evan Vender, Kenneth Kirschbaum, Karola Mitt, Hanella-Mia Vahtre, Klaudia Hani, Keteli Kipper, Victoria Larven, Merel Platais, Jan Leesment, Kaspar Alt, Annabeth Kepler, Hugo Leppnurm. Klassiõpetaja Astrid Ollema, abiõpetaja Veronika Mitting

Foto: Karmen Kärge

Pärnumaa parimate haridustöötajate seas on kaks Tori valla pedagoogi

Pärnumaa omavalitsuste liit kuulutas välja maakonna parimad haridustöötajad. Aasta õppeasutuse juht on Tori põhikooli direktor Pille Usin, aasta lasteaiaõpetaja on Tammiste lasteaed-algkooli muusikaõpetaja Marge Lumisalu.

Pille Usin on innustav ja toetav koolijuht, kes peab tähtsaks kaasava ja nüüdisaegse hariduse põhimõtteid, kooli väärtusi ning kodukandi lugu. Tema eestvedamisel on hoogustunud kooli koostöö nii kohalikul, riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil ja samas kinnistunud kodukanti väärtustav visioon. Pille Usin on aktiivne mõtleja ja kaasarárkija Tori valla hariduselu korraldamisel ja edendamisel ning on Pärnumaa koolijuhtide ühenduse eestseisuse liige. Oma töökuse ja uuendusmeelsusega on ta suurepäraseks eeskujuks, innustab kolleege õppima ja loob nii õpilastele kui õpetajatele enesearenguks erinevaid võimalusi. Koolijuht tunneb oma kooli iga õpilast, teab igaühe rõõme ja muresid ning oskab nendega arvestada. Ta kaasab ja motiveerib kõiki

Pille Usin

Foto: Haide Rannakivi

Marge Lumisalu

Foto: Karmen Kärj

osalemaks kooli arendustegevuses.

Tammiste lasteaed-algkooli muusikaõpetaja **Marge Lumisalu** on oluline lapse eduelamus ja tunnustamine, ta arvestab lapse individuaalsete eelduste ja soovidega. Tunnis kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid. Õpetajal

on väga hea ülevaade laste arengust ning tema suunamisel on mitmed lapsed alustanud õpinguid Pärnu muusikakoolis. Muusikaõpetaja tunde ootavad lapsed alati suure huviga. Muusikahuvilistel lastel on lisaks võimalus osaleda laulu- ja pilliringis ning soovi korral ka esineda. Päril pisikesed lapsed saavad muusikaga tutvuda Marge Lumisalu juhendatud Põnni-

koolis. Marge on ka aktiivne kogukonnaliige, kuulub Tori valla kultuurikomisjoni, aitab korraldada valla kultuurielu ja on aktiivne kultuuriürituste eestvedamisel.

Kõikide auhinnatute kohta saab infot Pärnumaa omavalitsuste liidu kodulehelt www.pol.ee.

Allikas: Pärnumaa omavalitsuste liit

Koolitee alustamise toetus

LIINA LELOV-AASMAA
LASTEKAITSENÕUNIK

Tori vald maksab esimesse klassi minevatele lastele koolitee alustamise toetust 150 eurot lapse kohta. Toetust makstakse esimesse klassi astuva lapse vanema või lapse seadusliku esindaja taotluse alusel. **Toetus määratakse**

juhul, kui lapse elukoha andmed rahvastikuregistris on esimesse klassi astumise aasta 1. augusti seisuga Tori vallas. Väljamakseid tehakse jooksvalt vastavalt laekunud avaldustele. Toetust on võimalik taotleda lapse esimesse klassi astumise kalendriaasta lõpuni.

Taotlust saab täita isete-

ninduses või blanketil: www.torivald.ee / Teenused ja toimingud / Sotsiaal / Koolitee alustamise toetuse taotlemine. Iseteeninduses on toetust võimalik taotleda 31. detsembrini ja selle kaudu saadatud taotlused registreeritakse automaatselt, blanketil täidetud taotlused saata e-posti aadressile tori@torivald.ee või

liina.lelovaasmaa@torivald.ee. Paberil taotlusi võtavad vastu sotsiaaltöötajad või lastekaitsetöötajad.

Info: lastekaitse nõunik Liina Lelov-Aasmaa, tel 5368 2558 ja 442 0729; e-post liina.lelovaasmaa@torivald.ee.

Tori põhikool alustas sellest sügisest ettevõtlusõpetusega

PIRET JÜRGENSTEIN
TORI PÕHIKOOI ÕPETAJA/
HARIDUSTEHNOLÖÖG

Tori põhikool astus sel sügisel suure sammu ettevõtlushariduse edendamisel – käesolevast õppeaastast saavad kõik kooli õpilased osa ettevõtluse õppekavast. Tori põhikooli ettevõtlusõpe baseerub Junior Achievement Eesti programmile, mis tähendab, et lapsed saavad õppida ettevõtlust meie enda riigi edulugude ja kogemuste najal.

Miks ettevõtlus on oluline?

Ettevõtlusõpe pole mõeldud ainult neile, kes soovivad tulevikus ettevõtjaks saada. Oluline on ettevõtlilik mõtteviis – see on probleemide lahendamine, loovus, algatusvõime, koostöö. Need on oskused, mida vajavad kõik

tuleviku töötajad ja kodanikud.

Mis on JA Eesti?

JA Eesti missioon on arendada noortes ettevõtlikkust, toetada ettevõtlust suunavaid valikuid, kujundada noortes majanduslikult mõtlemist.

JA peamised tegevused on õppematerjalide koostamine, majandus- ja ettevõtlusõpetajate ettevalmistus, õpilaste ürituste korraldamine oma programmide toetuseks, õpilaste ja õpetajate lähedamine välisvõistlustele, konverentsidele ja muudele õppeüritustele, ühiskonna teavitamine ettevõtlushariduse vajalikkusest. Rohkem infot saab www.ja.ee.

Miks just JA Eesti programmidele keskendumine?

Eestil on viimaste aastaküm-

nete jooksul olnud palju edukusid alates IT-sektorist ja lõpetades põllumajandusega. Eesti ettevõtted nagu TransferWise, Bolt, Pipedrive, Veriff on rahvusvahelisel areenil tõestanud, et väikest riigist pärit ideed võivad vallutada maailma. Paljud ettevõtted on välja kasvanud just õpilasfirmadest.

Kasutades õppematerjalidena kohalike ettevõtete näiteid ja kogemusi, saavad õpilased mõista, et suured unistused ja edulood on võimalikud just siin, Tori vallas.

Programmi ülesehitus

Majanduse algtõdede programm „7 sammu“ on mõeldud just I ja II kooliastmele, kus õpilased tutvuvad ettevõtluse põhialustega, raha kasutamise ja säästmise põhimõtetega. Õpitakse, kuidas töötab kohalik omavalitsus

ja mis seosed on õpilastel endal kogu majandusega. Programmi „7 sammu“ õppe kaudu arenevad õpilaste üldpädevused – digipädevus, enesemääratlus-, suhtlus-, kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, õpipädevus. Praktiliste ülesannete kaudu õpitakse koostööd ja ideede genereerimist.

III kooliastmes süvenetakse rohkem äriplaani koostamisse, turundusse ja tootarendusse. Samuti puudutatakse lõpuklassides karjäärivaliku ja edasiõppimise võimalusi ning enda isiksuse tundmist.

Ettevõtluse õpetamine annab õpilastele võimaluse mõista oma potentsiaali ja näha, et suur edu algab sageli väikestest, kuid julgetest sammudest.

Sellel õppeaastal õpib Tori vallas ligi 40 õpilast mullusest rohkem

HERVE MERIVALD
HARIDUSJUHT

Sellel õppeaastal on meie valla koolide õpilaste arv jätkuvalt üle tuhande õpilase – Tori valla üldhariduskoolides õpib kokku 1063 õpilast. Võrreldes eelmise õppeaastaga on õpilaste arv kasvanud 38 võrra.

Sauga põhikoolis õpib tänäva 236, Sindi gümnaa-

siumis 418, Are koolis 141, Tori põhikoolis 218 ja Tammiste lasteaed-algkoolis 50 õpilast.

Esimestes klassides alustas sellel õppeaastal Are koolis 15, Sauga põhikoolis 31, Sindi gümnaasiumis 47, Tori põhikoolis 15 ja Tammiste lasteaed-algkoolis 25 õpilast.

Meie valla lasteaedades käib kokku 687 last – eelmise aastaga võrreldes üheksa last rohkem.

Tammistes hakkavad 1.–3. klass õppima lasteaed-algkooli juurdeehituses

Foto: Piia Salundi

Tarkusepäeva pidu Jänesseljal ehk milleks on koolis lastel sulgi vaja?

MARGIT BLEHNER
JÄNESSELJA LASTEAIA
ÕPPEALAJUHATAJA

„Milleks on lastel koolis sulgi vaja, kas nad õpivad lendamist?“ küsis lasteaia traditsioonilisele tarkusepäeva peole saabunud Jänes, kui oli kuulunud koos lastega laulu „Oh, kooliaeg“. Laulusalmis on ju valmis pandud pliiatsid ja suled. Lastega üheskoos mõtteid vahetades jõuti ikka lõpuks järeldusele, et lendamist lapsed koolis ei õpi; küll aga kirjutati päris palju aega tagasi sulega või sulepeaga – selleks tuli suled valmis panna, et nendega oleks hea kirjutada. Täna kooliõpilastele polegi sellest nii kerge aru saada.

Kui juba peole sai tulnud, soovis Jänes ka üle vaadata,

kas ikka kõik lapsed on alles, kes kevadel laulu- ja tantsupeol osalesid. Selgus tõsiasi, et kõige suuremaid lapsi enam lasteaias pole, need lapsed olla kooli läinud! See-eest on aga lasteaed nüüd paljude pisikeste sõprade võrra rikkam.

Aga ega tarkusepäeva peol siis ainult sulgedest ja lendamisest juttu ei tehtud. Koos Jänesega said lapsed hüpata, tantsida, oma kehaga tähti teha ja isegi lugeda. „Sa oled meie väga tähtis! Oled meie maskott,“ ütles muusikaõpetaja Nelli Jänesele, kui Jänes järjekordse tegevuse koos lastega oli läbi viinud. On ikka tore, kui laste juures peol käib sedavõrd haritud Jänes nagu meie oma. Ja me võime uhkusega kanda Jänesselja lasteaia nime!

Tarkusepäeval said Jänesselja lasteaia lapsed Jänes eeskujul ka võimelda

Foto: Margit Blehner

Eduka kooliaasta heaks

KATRIN KOHJUS
SINDI GÜMNAASIUMI
DIREKTOR

Koostõised
Sindi gümnaasiumi
õpetajad

Foto:
Katrin Kohjus

Sindi gümnaasiumis toimus 1. septembril neli aktust. Rõõmsalt alustasid oma kooliteed 47 esimese klassi õpilast. Kooliõpilastel saatsid aktuselt esimese tundi 20 abiturienti. Üksteisele anti lubadus silm peal hoida ka läbi õppeaasta, sest nii on turvaline. Kokku tuli Sindi gümnaasiumisse 2023/24. õppeaastal oma teadmisi ja oskusi täiendama 418 õpilast. Neid juhendavad 64 õpetajat. Kordame siinkohal üle, mida on tarvis jälgida ja teada selleks, et kooliaasta õnnestuks.

Selleks et kooliaasta oleks edukas, on eelkõige vaja hoida fookus põhitegevustel – käia koolis, olla õigeaegselt tundides, võtta kaasa vajaminevad õppevahendid, teha ära kodus ülesanded, lugeda raamatuid, liikuda ja teha sporti. Edukale õppetööle aitavad kaasa ka erinevad loomingu- ja kunstitegevused – kunst, muusika, tantsimine, käsitöö. Palju saab teha koos sõbraga, aidates ühtlasi üksteisel põhi-ülesandeid meele pidada. Samuti on abiks lapsevanema tugi – nõudmised ja meeldetuletused koolis käiva lapse päevakava ja tegemiste kohta. Võtmeküsimuseks edukal õppimisel on õige unerežiim. Une tähtsust ei ole võimalik alahinnata. Kui lapsel on unega probleeme (ei lähe õigeaegselt magama, uni on katkendlik, hommikul ei taha tõusta jms), on vaja otsida abi.

Koolis aitavad vajadusel meie klassijuhatajad ja sotsiaalpedagoog. Alati võib nõu pidada ka perearstiga.

Üheks tänaste õpilaste aja- ja terviseröövliks on nutivahendite liigkasutamine. On hästi, kui õpilasel on kodus kokku lepitud aeg nutivahendi kasutamiseks. Siis jagub aega ka liikumise ja pereliikmetega suhtlemise jaoks. Kindlasti ei ole hea samaaegselt õppida ja nutivahendi kaudu maailmaga suhelda. Ajuteadlased on kindlaks teinud, et inimene saab tähelepanu pöörata vaid ühele asjale korraga. Juhul, kui tekitame oma olukorra, kus on mitu tähelepanu vajajat, jaguneb kohe ka meie ajutegevus mitme objektiks, tegevuse vahel ning tulemus ei ole sama efektiivne kui ainult ühe asjaga tegeledes.

Koolitundidesse tuleb nutiseadmete kasutamine ja selle oskuse arendamine järjest rohkem sisse. Paber-õpikute kõrval oleme juba harjunud kasutama erinevaid

e-õppe keskkondi ja e-õpikuid, mis muudavad õppimise põnevamaks, personaalsemaks ja annavad ka kohese tagasiside õppimise kvaliteedile. Tasakaalustamiseks tundides nutikasutust, on meie kooli õpetajad võtnud eesmärgiks korraldada vahetunnid nutivabaks. Seda eelkõige meie õpilaste tervise nimel, järgmises tunnis parema keskendumisvõime jaoks. Olemasolev Liikuma Kutsuvate koolide ja Tervist Edendavate koolide liikumistega. Planeerime liikumistevõimalusi üle terve õppeaasta. Kodud saavad abiks olla taas päevakava korraldamisega, kuhu kuulub ka ühine liikumine koos lastega.

Kõigil meil on vaja sõpra, kes aitab mures ja kellega jagada rõõme. Sõpradega koos veedetud aeg jääb aastateks meelde. Lapsevanemad võiksid tunda oma lapse sõpra – see toetab lapse sotsiaalset suhtlust ning hoiab ära pahandused ja ebameeldivad üllatused. Mida rohkem

leiame aega oma lastega tegeleda, seda paremini on meie lapsed toetatud ja arendatud – seda nii koolis kui kodus. Me jätkame Sindi koolis õpilaste toetamist läbi vahvate huvitegevuste, koolisündmuste ja KiVa (Kiusamisest vabaks) meetoditega. Tegutsesime edasi Ettevõtliku Koolina. Jätkame ettevõtlikusõppe tundidega, loime ettevõtlikkust erinevatesse tegevustesse koolis ja kutsume koostööle kohalike ettevõtjaid – ikka Tori valla uute usinate ja ettevõtlike kodanike kasvatamiseks. Turvalisuse tagamiseks teeme koostööd piirkonnapolitsei ja kohalike päästjatega. Kooli peaukse juures olev helkuripuu tuleb meelde, et peatselt on saabumas pimedad hommikud ja õhtud, mil helkuri kandmine on väga oluline. Kõigil, kellel see väike elupäästja kodus üle on, ootame riputama seda meie kooli helkuripuule, et teine inimene vajadusel võtta saaks.

Turvalist ja koostööst õppeaastat kõigile!

Tori hoidiste minimess tuleb taas

NAISSELSING LAINED

Sügis on jõudnud oma rikkaliku saagiga kohale ja pärast kaheaastast pausi oleme taas korraldamas Tori hoidiste minimessi. Minimess on toimunud kuus korda reaalset ja ühe korra virtuaalselt, sest paha viirus tegi sisse pausi. Seekordne, 21. oktoobril toimuv minimess on juba kaheksas ja kus ikka kui Tori rahvamaja saalis. Osalema ootame nii suure Tori valla inimesi kui ka asutusi. Tuleb ära märkida, et igal aastal on asutustest kohal olnud näiteks Tori põhikool ja Tori sotsiaalmaja ehk on, kellelt eeskujuga võtta.

Tori hoidiste minimessi eesmärk on jätkata hoidiste valmistamise traditsiooni. Osalejad toovad kohale erinevad hoidised, räägivad nende valmistamisest, koostisosadest ning pakuvad seda kõike ka rahvale ja žüriile maitsta. Korraldades kuuleb alati lauseid, et „mis nüüd mina“ ja „mul ei ole midagi“, kohale tulles on aga laud loomuliku koostööga hoidistest ja maitsetest. Meie jaoks pole vahet, kas tuled ühe hoidisega või kahekümnegi. Tähtis on jagada maitset ja kogemust, sest teada on, et kaht ühesugust hoidist pole olemas, mis siis, et koostisained on retseptis ühed ja samad.

Oluline pole korraldada laata või miksida kokku erinevaid parasjagu trendikaid tooteid (mida loomulikult võib teha), vaid innustada aednikke omaenda aias kasvatatud saadusi hoidistama ning rikastama kodukööke vanade heade maitsetega ja uute ideedega! Ei ütle ära ka hoidisekõrvasest, ehk siis teretulnud on ka leiva, saia ja karaski küpsetajad, aga rõhk on hoidistel.

Kõik maitstjad saavad hoidiseid ka hinnata, lisaks hindab neid žürii ning antakse auhinnad Tori Põrguvürst, Tori Põrgumaius ja Ahhaa! Selle aastal on maitstajatele palve: ole hea ja võta kaasa oma maitsemaitsmise- ja lusikas/kahvel, hoiame sellega oma loodust. Kellel pole kaasas, saab loomulikult selle ka kohapealt ja selle pärast maitsemine ära ei jää.

Naisseltsing Lained kutsub kõiki osalema ja maitsema Tori hoidiste minimessile 21. oktoobril Tori rahvamajas.

Osalejatel kaasa võtta maitsemiseks koduselt valmistatud hoidised ja hoidise valmistamise õpetus jagamiseks. Hea, kui osaleja kaunistaks ka oma laua!

NB! Palume osalustest teatada hiljemalt 10. oktoobriks tel 5690 8283 (Kaire) või nslained@gmail.com. Ootame rohket osavõttu!

NOORTENURK

Tori gaidide tegemised

MIRJAM TAMM
TORI VALLA NOORTEVOLIKOGU
LIIGE

Mis on gaidindus? Mitmeid aastaid gaidlusega tegelema Markus Dreimann sõnas, et gaidindus on sõpradega kokku saamine igast maailma nurgast, matkamine ja elukutse. Gaidindus on rahulik olemine sõpradega. Gaidluses saab nalja ja draamat. Gaidlus on nii tore, et kui saad hellakesest/hundikesest gaidiks, siis nutetakse ja naeratakse. „Kord gaid, alati gaid.“ Miks hakata gaidiks? Nagu ka mu salgajuht Tiina Liiv ütleb – gaidluses saab teha kõike spordist kunstini ja see on tema arvates ainus koht, kus noor saab end proovile panna kui organiseerija, juht, matkaja, mängude läbiviija. Seda nii, et tal on toetav organisatsioon taga. Tiina Liiv mainib ka seda, et noored, kes on olnud gaidid, jäävad gaidiks isegi siis, kui neil on lapselapsed, gaidindus on elustiil, mitte ainult tegevus koondusel, laagris või matkarajal. Küsitlesin ka teisi gaidid ja Mia Maria Mitt oli üks esimestest, kes oma looga minuni

jõudis. Mia Maria Mitt räägib oma kogemusest: „Mina olen käinud gaidides peaaegu aasta. Olen jõudnud käia lipuvalves, laagrites ja erinevatel talgutel. Proovin jõuda alati igale üritusele, kuhu vähegi saan.“ Mia Maria lisas, et gaidid armastavad looduses matkamist ja telkimist. Tulevased gaidid õpivad, kuidas teha tuld ja looduses orienteeruda. Gaidid on vastutustundlikud ja iseseisvad, oskuslikud ja võimekad, suudavad teha suuri asju ja muudavad maailma paremaks! Tänu inimestele nagu Mia, Tiina ja Markus hakkasin ka mina gaidiks.

Alles hiljuti sain tänu gaididele käia ka kaugel välismaal, Kanadas. Esimesel nädalal olime linnas ja teisel metsas. Meie esimene lend väljus 4. augustil Tallinna lennujaamast Poolasse ja seal edasi Torontosse. Ajavahe oli seitse tundi, seega kodustega kontaktis püsida oli päris raske. Viibisime õhtuti Toronto lähisel elavate väliseestlaste juures, kuid päeval olime linnas. Toronto tuuri käigus külastasime Eaton ostukeskust ja Hiinalinna, teletorni, mille tipust oli näha tervet linna, Toronto

Miikaeli katedraali, Ripley akvaariumi, kus sai end võrrelda megalodoni suuga. Käisime vaatamas ka Niagara juga, mis pritsis meid hoolimata vihmakeebist läbimärjaks, aga vaate tõttu oli see seda väärt. Sõime erinevates kiirtoidu-restaurantides, mida Eestis ei leidu, näiteks Wendys või Starbucks, aga hommikusööki pakkus tavaliselt ikka pererahvas ise. Ringi liiguti metrooga või vahel ka meid majutanud pererahva transporti kasutades.

Teisel nädalal sõideti Ameerika koolibussiga Muskoka metsa. Seal panime püsti telgid, aitasime kotte vedada jm. Lähedal oli kolm järve, kus sai käia ujumas või kanuuga sõitmas, oli võimalik teha õhulendu Kotkajärve seiklusrajal, lasta vibu, õppida kitarri ja palju muud. Lõpetuseks tehti suur tantsuõhtu ja lõke. Laagrist lennujaama tõi meid Kanada kollane koolibuss. Meie lend lükkas kaheksa tundi edasi, saime selle eest endale toidukupongi, mida kasutada lennujaamas. Kulutasime aega poodides, kuni saabus meie lennuk, mis lendas Poola üheksa tundi ja varsti olimegi kodus.

Noortevolikogu häälestus uueks hooajaks

ERIKA NÖMM
NOORSOOTÖÖ NÕUNIK

Augustikuu lõpus kogunes Tori valla noortevolikogu teine koosseis, et teha plaane uueks hooajaks, saada üksteisega rohkem tuttavaks ja arendada koostööd. Seminar viis läbi Urmo Reitav, kellega koos lahendati mitmesuguseid ülesandeid, pandi end proovile ning analüüsiti võimalusi. Noorte sõnul oli kasulik pärastlõuna, mis täitis oma eesmärgi ja andis hoogu uue hooaja tegemisteks.

Sigrid: „Seminar läks hästi. Minu arust oli vajalik küll, saime üksteist natuke rohkem tundma õppida jne. Päeva üleschitus oli päris hea, natuke mängu ja erinevaid ülesandeid.“

Joosep: „Koostööseminar oli väga vajalik, sest enne kõike aitas see meie meeskonnal ühtsemaks

kujuneda. Noortevolikogu töö aluseks ongi liikmetevaheline koostöö, vastutuse jagamine. Noorte omavahelise läbisaamise parandamisel on koolitaja Urmo Reitav meister. Kohe oli näha, et noortevolikogu liikmed muutusid palju julgemaks ja teotatulisemaks.“

Septembrikuu keskel kogunes noortevolikogu taas, arutati erinevaid projektide kirjutamise võimalusi ja tegevusplaani.

Noortevolikogu koostööseminar andis uuteks tegemisteks hoogu

Foto: Urmo Aava

Näitusele „Hingepüüdja” jõuti ookeani tagantki

ARGO JUSKE
TORI VALLA KULTUURIKESKUSE
KULTUURIKORRALDAJA

Kolm suvekuud Tori rahvamajas eksponeeritud näitusel „Hingepüüdja” sai näha Tori kihelkonna rahvarõivaid, jahiulukeid ja Soomaa ühepuulootsikut. Kokku külastas näitust ligikaudu 2700 inimest, kaugemad uudistajad tulid Austraaliast, Kanadast ja Ameerika Ühendriikidest. Näitusele jõuti Euroopastki – Islandilt, Soomest, Taanist, Hispaaniast, Prantsusmaalt, Saksamaalt ja Lätist, samuti Eesti eri paigust – Tallinn, Tartu, Lääne-Virumaa, Aegviidu, Luunja, Järvamaa, Pärnumaa, Raplamaa jne.

Kuidas külastajad näitust iseloomustanud on? „Sisutihe, ajalooline, suurepärase, meeldiv, mõnus, tore, püüdis hinge, imeline, imetore, armas, kena, vahva, hubane, muljetavaldav, hariv, asjalik, imeilus, oskuslik, maaliline, äge, kultuurne, ligitõmbav, meeldejääv, super, sümpaatne, suurejooneline, väga ilus, väike, aga paljuütle, rahustav, kosutav, vaimustav, ülimeeldiv, hea *vibe*’iga, mitmetahuline, vägev, suurepärase atmosfääri, väga ülevaatlik, kift, meelilendav, õpetlik, sisukas, avarab hinge ja annab hetke taipamiseks, väljapeetud, paneb mõtlema, eriti huvitav.“ Väike väljavõte külalisraamatust:

„Siin oli kõigile midagi:

Foto: Ülo Soomets

Näitusel „Hingepüüdja” võis näha Tori kihelkonna rahvarõivaid, Soomaa ühepuulootsikut ja jahiulukeid

meestele haabjas, lastele loomad, naistele käsitöö.

See näitus kutsub vaatama ikka ja jälle.

Väga põnev! Ikka arvad, et tead juba üht-teist ja siis leiad jälle uue teadmiskillu.

Nii uhket näitust pole oma pika elu jooksul näinud.

Läksime poodi... aga jõudsiime siia... poes oli pikk-pikk saba, küll mehed usuvad.

Üllatavalt maitsekas ja informatiivne näitus. Sattusime siia täiesti juhuslikult ja tassikest kohvi otsides sattusime sellise pärlile peale! Aitäh ilusa elamuse eest! Peale selle, terve Tori rahvamaja on väga kaunilt kujundatud-sisustatud.

Imetlusväärne, kui hästi suudab Tori külalisi võõrustada. Kadedaks teeb! Jõudu teile!

Igal väljapanekul oli oma eestvedaja. Lootsikunäitust aitas koostada Aivar Ruukel, rahvarõivanäitust Jutta Pertel koos Kairi Tiitsu, Aili Järvesaare, Monica Järvesoo, Anne Rätsepa ja Helin-Helme Mugamäega. Jahiulukite väljapanekut aitas koostada Eero Nõmm. Fotode eest vastutas Ülo Soomets ja tekstimaterjali pani kokku Tori muuseumi juhataja Lea Puust. Stendide kujunduse, trüki ja teostuse tegi Andre Reklaam, kujundajaks Agnes Trump. Näituse üldise kujunduse ja teostuse eest vastutas Argo Juske.

Täname hea meediakajastuse eest Eesti Rahvusringhäälingut (Ester Vilgats, Verner Vilgas) ja Pärnu Postimeest (Silvia Paluoja, Urmas Luik).

Mälumängusarja SATS kolmandat hooaega alustame Suigus

ENE MICHELIS
TORI VALLA RAAMATUKOGU
DIREKTOR

Kevadel Jõesuu külamajas toimunud mälumängusarja SATS teise hooaja lõpetamisel leppisime kokku, et kohtume taas oktoobris. Kevad-suvisel ajal õnnestus mul osaleda koolitusprogrammis „Kohalike dialoog kohalikus raamatukogus” ning saadud kogemusi sain rakendada mai lõpus Sindi raamatukogus toimunud dialoogiringis „Kas ja kuidas lisab mälumängusari SATS Tori valla kultuurielule särtsu?”. Kutsusin kokku mälumängu läbiviijad ning hooaja kolme parema võistkonna esindajad. Oli väga ergastav ja asjalik arutelu, mis pakkus tegijatele uudseid mõtteid ning kinnitust, et teeme õiget asja. Täna on teostunud võistkondade esindajate poolt väljakäidud mõte, et SATS-il võiks olla oma Facebooki leht, millelt saaks vaadata voorude tulemusi, fotosid ja miks mitte käivitada ka nn rahvaküsimuse rubriik.

Dialoogiringis „Kas ja kuidas lisab mälumängusari SATS Tori valla kultuurielule särtsu?” osalejad Foto: Anu Saks

Korraldajad on taaskohtumisteks valmis, kutsed endistele osalejatele saadetud ning üleskutsed uutele liitujatele sotsiaalmeedias ja reklaamtahvliel nähtavaks tehtud. Kõik, kes tunnevad, et neil on võimalust ja tahet iga kuu teisel teisipäeval Tori vallas toimuval mälumänguõhtul mõõtu võtta, on teretulnud. Osalejatel võiks olla mingi seos Tori vallaga. Võistkonda kuulub viis liiget, vanusepiirangut ja osalustasu ei ole endiselt.

Tori valla mälumäng toimub voorude kaupa, iga kord kohtume erinevas piirkonnas. Esimene SATS-i etapp toimub teisipäeval, 10. oktoobril kell 19.00 Suigu seltsimajas.

Kevadel, mälumängusarja lõpetamisel, tunnustame edukamaid võistkondi karika ja meenetega. Pärjatud saavad ka iga etapi paremad.

Palume võistkondadel registreerida 4. oktoobriks aadressil ene.michelis@torivald.ee. Rohkem infot telefonil 522 8319.

Raamatukogust saab nii raamatuid kui ka emotsioone

ENE MICHELIS
TORI VALLA RAAMATUKOGU
DIREKTOR

Ilmselt pole uudiseks see, et lisaks kooliperedele on veel ühed haridus- ja kultuuriasutused, kus pärast suurt suve helistatakse kooli- või siis ärastuskella just 1. septembril. Nendeks kohtadeks on raamatukogud.

Tori vallas on ametlikult kuus raamatukogu, kuid järjest enam oleme pööranud tähelepanu ka Tammistes, kus sealse lasteaed-algkooli pere suurenedes näeme vajadust teenuse laiendamiseks. Siinkohal ongi paslik tule-tada Tammiste kogukonnale meelde, et kõik te olete oodatud raamatukokku, mis asub Tammiste lasteaed-algkoolis ning töötab välisteeninduspunkti nime all. Ruumi sündmuste korralduseks küll napib, kuid raamatukoguhoidja teeb kõik selleks, et saaksite teile vajalikud raamatud kätte just oma kodulähedasest kogust igal kolmapäeval kell 10–15 ja neljapäeval kell 10–17.

Are ja Sauga raamatukogude külastajad ja ka töötajad saavad rõõmu tunda raamatute tagastuskastidest, mille soetamiseks eraldas kultuuriministerium meile

Tori valla raamatukogutöötajad

Foto: Ene Michelis

toetust taotlusvoorst „Raamatukogude arendusprojektid”.

Hoolikas Pärnu Postimehe lugeja on kindlasti märganud meie valla raamatukogudes toimuvate näituste reklaame. Püüame lisaks raamatute laenutamisele, mis minu arvates oli, on ja võiks jääda raamatukogude põhitegevuseks, rõõmustada külastajaid ka erinevate sündmustega. Eriline tähelepanu on jätkuvalt suunatud koostööle kõikide koolide ja lasteadeadega. Kui laps on saanud meilt positiivse külastus- ja lugemiselamuse, siis toob ta tihti raamatukokku kaasa ka mõne teise pereliikme.

Toetan kahe käega IT-visionäär Linnar Viigi poolt Vikerraadios väljaõeldud mõtet, et raamatukogu on järjest enam kooliväline koolituskeskkond. Oleme

omalt poolt loonud selleks kõik võimalused ning pakume erinevaid raamatukogutunde ja -mänge kõikides haruraamatukogudes.

Sõbralik koostöö kõikide teiste Tori valla kultuuriasutustega on meie jaoks väga tähtis. Meil ei pea olema endal suuri saale ega kõiki vahendeid – jagamismajandus ja suhtlemisoskus on plaanide elluviimisel väga olulised. Sellest sügisest pöörame pilgu enam ka valla sotsiaalasutuste poole.

Kõikidest meie traditsioonilistest ettevõtmistest, uudiskirjandusest ning ka uutest projektidest saate jooksvat infot haruraamatukogude sotsiaalmeedia-kontodelt ning Tori valla raamatukogu kodulehelt torivallaraamatukogu.ee.

Kohtumiseni raamatukogus!

Suvises Infoakadeemias pühenduti tervise- ja toime tulemise teemadele

JUTA VELLESTE
AITA PUUST

Juba varakevadel tekkis Sindi naisliidul plaan sel suvel aktiivselt tegutseda ning tavapärase mõnusa äraolemise asemel oma liikmetele ja kõigile huvilistele ka midagi toekamat pakkuda.

Koostöös muuseumiga hakkas idanema mõte sellest, et tihti lihtsatena tunduvad olukorrad võivad pingeid tekitada, kui neist piisavalt ei teata või pole piisavalt teavitatud. Ja ühine otsus oli: saagu selliseks teabe jagamise ürituste sarjaks suvine Infoakadeemia.

Läbiviimise kohaks valisime Sindi muuseumi taga-aia. Planeerisime suve jooksul korraldada neli loengut ning asusime nuputama, millised võiksid olla huvipakkuvad teemad. Ega see väga keeruline ei olnudki, sest ühistes juturingides on probleeme läbi kumanud mitmeid. Olu-lisem ja võibolla ka raskem osa oli loengupidajate leidmine. Aga leidsime needki ja Infoakadeemia võis alustada.

Esimene akadeemia loeng käsitles kõiki kohapeal saadavaid sotsiaalteenuseid alates sotsiaaltranspordist

Infoakadeemiast ei puudunud ka meelelahutus

Foto: Jüri Tali

kuni igakülse hoolduseni. Huvi oli elav ning kõlama jäi kaks mõtet: „Otsi murele lahendus, ära jää üks!” ning „Märka abivajajat!”. Teine loeng oli tervisetemaalne. Igapäevases tervises, suvekumusest ja puukidest pajatas huvitavalt Paikuse perearst. Pärast loengut pak-kusid meelelahutust Pärnu rahvatantsijad ja pillimehed. Oli meeleolukas õhtupoolik. Kolmas loeng tutvustas küberturvalisust ning elulist ohutust. Jälle väga huvitavad teemad ning palju küsimusi. Neljas loeng oli põnev selle poolest, et külla tulid naiskodukaitsjad. Nad alustasid kõigepealt huvitava ja mõtlemapaneva tutvustusega, mis ning miks on naiskodukaits.

Seejärel rääkisid ja näitasid nad, kuidas hädaolukorras hakkama saada ning millised toiduained ja abivahendid peaksid meil kõigil olema varutud, et keerulises olukorras iseseisvalt toime tulla. Oli väga põnev ja inspireeriv. Kõik loengupäevad lõppesid ühise koogisöömisega. Uuel suvel püüame kindlasti sellist infosarja jätkata.

Täname esinejaid: Priit Ruut, Helga Isand, Kaja Rebane, Anne Ats, dr Valentina Pabor, Karmen Raud, Kaire Parts, Gerli Taul, Ave Aaslaid. Pillimehed, tantsurühmad: Elmakad, Vesiroos ja Ilse. Täname kõiki, kes nõu ja jõu ning rõõmsa meeleaga aitasid.

PILK MINEVIKKU

VIIRA KOOL 165

Algus Tori Valla Teatajas nr 8

Kõige rohkem oli Viira koolis õpilasi 1998/99. õppeaastal – 120, kuid ühiskonnas toimunud murrangu tõttu hakkas õpilaste arv jälle kahanema. Kohaliku majandi, Sädeme sovhoosi (hilisem Jõesuu kolhoos), tegevuse lõpuga kadusid töökojad, ei ehitatud enam uusi kortereid, inimesi lahkus. Suleti kohalik klubi, velskripunkt, lasteaed. Noored pered sellisesse kohta ei tule.

Koolile andis lootust võimalus rajada riigi toel õpilaskodu. Mõte oli selles, et Eestis oli tuhatkond last, kel igal aastal jäi põhikooliharidus pooleli, põhiliseks mureks koduse kasvatuses lüngad, ka terviseprobleemid. Nii ehitati Viira vanasse koolimajja toad 25 õpilase majutamiseks. Peale koduvalla hakkas lapsi tulema üle Eesti. Kokku oli õpilaskodu nimekirjades 10 aasta jooksul 131 last. Oli palju lapsi, kellele saime olla toeks, paraku ka selliseid, kel olnud kokkupuuteid politseiga ja selliseidki, kelle kohta võiks hinnangu anda: „ei sugugi“. Oleks olnud vaja lisarahastust, rohkem tugispetsialiste. Ent omavalitsused, kust lapsed pärit, avasid oma rahakotiraudu minimaalselt ja Tori vallale käis teiste valdade toetamine üle jõu. Õpilaste arv koos õpilaskoduga oli 2013/14. õppeaastal 28. Nii suleti Viira kool ja õpilaskodu 2014. aasta kevadel. Praegu kasutab koolimaja Viira Kodu, kus saavad elada noored, kel kooliiga möödab, kuid kes vajavad igapäevaseks toimetulekuks hoolt ja järelevalvet.

Mõttes teeme sügava kummarduse koolijuhtidele, õpetajatele, koolitöötajatele, kes on olnud sinise hariduseluga seotud. Koolijuhid läbi aegade: Jüri Tilk (1858–1860), Tõnis Tilk (1860–1896), Mihkel Martson (1896–1914 ja 1917–1939), Ann Martson (1914–1917, Mihkel oli tsariarmees), Mihkel Tilk (1939–1944), Hilda Pärn (1944–1952), Aino Tamm (1952–1957), Oskar Künnapas (1957–1964), Laine Haas (1964–1976), Enda Link (1976–2002), Riina Rask (Goode) (2002–2009), Kalev Saar (2009–2012), Valdur Kolla (2012–2014). Mitmele loetletuist lisandub veel aastaid õpetajana töötamist. Kõige olulisem on olnud Mihkel Martsoni (Martsoo) tegevus, kes peale koolitöö oli ka kohaliku seltsielu eestvedaja, kooride ja orkestrite juht, kodukaunistamise eestvedaja jne – tõeline maa sool. Näiteks organiseeris ta rahvakoosolekuid, et Jõesuusse saaks üle Navesti jõe viiv betoonsild, 1929. aastal see ehitatigi. Vast kõige rohkem muutusi oli koolielus Enda Lingi „valitsusajal“.

Viira kooli endised töötajad kooli 165. aastapäeva tähistamisel

Foto: Lembit Link

Õpetajana tuli ta tööle 1969. aastal, koolijuhiks sai 1976. Õpilaste arv kasvas, rajati juurdeehitus, hiljem õpilaskodu. Koolis hakkas ilmuma koolileht Viira Ekspress, kool sai arvutiklassi. Koolis õpetajana töötanud Tartu ülikooli teadlase Hilja Iheri juhendamisel osaleti ülemaailmses kliimaprogrammis Globe. Osaleti edukalt aineolümpiaadidel. Koolis tehti tase- mel isetegevust, käidi laulu- ja tantsupidudel, osaleti konkurssidel. Heal järjel oli spordielu, traditsiooniks sai Viira-Aesoo suusamaraton. Viira kool paistis igal ajal silma, see tähendab – olid tublid õpetajad, kes kõik tegutsesid selle nimel, et anda lastele hea haridus. Ja nii on see olnud Viiral läbi aegade, sõltuvalt sellest, millised on olnud ajad ja tingimused.

Koolile annavad näo tema õpetajad ja töötajad, eelkõige need, kes koolis kaua aega tegutsenud. Kõige kauem on Viiral töötanud Ludmilla Margus ehk koolitädi Milla: 1939–1992. Tema hooleks oli nii ruumide kui ka ümbruse korrashoid, talvel oli tal vaja kütta üheksa ahju, rookida lund, varasematel aegadel tuli ka lastele toitu teha, tuua kaevust majja vett jne. Koolimajas toimusid ka rahvamaja peod, kinoseansid, rahvamaja ringide proovid, ruumid tuli ju kooliajaks puhtaks teha, see oli lisakoormus. Selles, et Viira kooli ümbrust on kiidetud lillerohkuse ja kor- rastatuse eest, oli suur osa Milla-tädi töö. Kauaaegne pedagoog oli Kadri Tiitus, peale õpetajatöö oli tal suur roll kooli- ümbruse kujundamisel. Helene Huigil oli muusikaõpetajana suur roll koolipidude sisustamises ja lastele muusikategemise võimaluste loomises. Kehalise kasvatus- õpetaja Maie Saar pani lapsed spordist rõõmu tundma. Koolil oli mootorsa- an Buran, millega tehti korralikud rajad, kus täiskasvanudki said suusatada. Maie Saare kasvandik Alvar Johannes Alev on praegu Eesti tippsuusataja.

Kauaaegne pedagoog Riina Rask (Goode) kandis seitse aastat kooli direktori kohustusi, see oli aeg, mil avati õpilaskodu ning probleemide tuli sisse uksest ja aknast. Laine Haasi tööaeg oli Viiral 26 aastat, sellest 12 koolijuhatajana. Lisaks koolitööle juhatas ta rahvamaja naisan- samblit, tegi kultuuritööd. Need on ainult mõned näited. Olulise panuse on andnud kõik õpetajad ja töötajad, olenemata töö- tatud ajast. Aga praeguseks on Viira kooli rajad kahjuks rohtunud, kas kunagi tuleb uus algus... tahaks loota.

Lembit Link

Viira kooli endine õpilane ja töötaja, ajaloo huviline

Terve Tori rattamatk

ANDRA SÖMER
TORI SPORDIKLUBI

27. augustil toimunud Terve Tori rattamatk on parim tõest- us väitele, et koostöös sünni- vad head asjad. Tori spordiklubi eestvedajana tekkis mul paar aastat tagasi tunne, et rattamat- kad on vist ennast ammenda- nud, kõik külad risti-põiki läbi sõidetud ja põnevamad kohad juba külastatud. Aga kui endal ideed otsas, siis räägi inimes- tega! Õnneks olid Pille ja Kai- liis MTÜ-st Terve Are nõus kohe kaasa lööma, kui oma koostöömõttest rääkis. Sün- dis ühisprojekt „Tervisespordi- sari Terve Tori 2022/2023“.

Seekordne rattamatk oli eriline selle poolest, et 48-kilo- meetrisele rajale startis kaks seltskonda – ühed Are mõisa pargist ja teised Torist vallamaja aasalt. Kuna liikumissuund oli üksteisele vastu, saime rajal kaks korda üksteisele lehitada ka. Pean kohe ütleva, et Are seltskond oli tulnud ikka tõsist sporti tegema ja tegi torika- tele peaaegu poole ringiga ära, samal ajal kui Torist alustanud mõnuga rahuliku veeremist nautisid. Palju kiidusõnu kuul- sin vaheldusrikka raja kohta,

Rattamat- kajatel oli põhjust rajameist- reid kiita

Foto: erakogu

mis kulges Tori ja Are vahele jäävatel väiksematel teedel ja kohati lausa põllul. Kiidame ja täname raja planeerimise, kaardistamise ja tähistamise eest rajameistreid Aigar Rajat ja Leho Kuusikut! Suur aitäh Sindi tuletõrje seltsi meeskon- nale, kes aitas rajal korraldada joogipunkte, Küllikesele kohvi- kust Kuuvarjutus maitsva supi, koogi ja kohvi eest ning aksia- seltsile Coca-Cola HBC Eesti veega varustamise eest! Suur, suur tänu meeldiva koostöö eest, Pille ja Anne- Liis MTÜ-st Terve Are!

Jalgpalliturniir Diablo Cup 2023

AHTO SAAR
TORI SPORDIKLUBI

9. septembril toimus Toris järjekordne jalgpalliturniir Diablo Cup, millest võttis osa seitse meeskonda: Tünamo SK, Pärnu-Jaagupi JK, FC Luunja, FC Lääne United, FC Kivipallurid ja Tori Põrgulised kahe meeskonnaga.

Turniir kulges mõnuses meeleolus ning mängud olid võitluslikud ja põnevad. Võist- luspäeva lõpuks järjestusid meeskonnad järgmiselt: 1. koha karika viis sel korral koju Pärnu- Jaagupi meeskond, 2. koha Tori Põrguliste teine meeskond ning kolmandana lõpetas FC Luunja võistkond. Tori Põrgu- liste esimene meeskond jäi napi kaotusega neljandale kohale ja viienda kohaga pidi rahulduma SK Tünamo võistkond. Kuues

Tori põrguliste teine meeskond pidi leppima hõbedaga

Foto: Tori spordiklubi

ja seitsmes olid FC Lääne Uni- ted ja FC Kivipallurid.

Turniiri parimaks mängijaks valiti kohtunike ja korraldajate poolt Germa Pärnik Tori Põrgu- liste teisest meeskonnast ning parima väravavahi tiitel

kuulus Pärnu-Jaagupi puurilu- kule.

Turniiri korraldas Tori spor- diklubi koostöös Tori valla ja Tori põhikooliga. Kohtumiseni järgmistel võistlustel!

Tori hobusekasvanduse kontserdi- hooaeg tuleb taas järgmisel aastal

TORI
HOBUSEKASVANDUS

Käesoleval aastal on Tori hobu- sekasvanduses palju põnevat ja huvitavat toimunud. Kõikide hobuürituste ja -tegevuste kõr- val on kohviku Zool omaniku Meelis Meedla eestvedamisel korraldatud Tori hobusekas- vanduse Sälutalli meeleolukaid

kontserte tervelt kolmel korral. Sälutall on sügistalvisel perioo- dil hobuste päralt, kuid suviseks kontserdihoojaks sai tall koos kohalike malevlastega läikima löödud ning seejärel kohaliku kultuuriguru Argo Juske abiga hubaseks sisustatud. Sälutalli kontserdisarja alustas tuntud muusik Jaan Sööt, juulikuus esinesid väga armsate lauludega

Jaanus Saks ja Johanna Rand- mäe ning septembrikuus oli rõõm Pööloy Gläänzi muusika saatel lisaks kontserdi kuulami- sele ka jalga keerutada.

Kui rääkida tulevikuplaani- dest, siis Sälutall ootab kont- sertidele ka järgmisel suvel! Hoia silm peal Tori hobusekas- vanduse sotsiaalmeedial ja ära maga maha ägedaid sündmusi.

ARE HUVIKESKUSES

22.10
kell 15.00

Esineb ansambel
Minu Isa Oli Ausus Ise

Ah, mis sa plärised!

Libauudiseid pajatab tuntud humorist **GAUTE KIVISTIK**
Kontsert neile, kes armastavad head nalja!

Laudade broneerimine tel 5105498
Pilet eelmüügis 5€, enne kontserti 8€
Avatud kohvik

TORI VALLA KULTUURIKESKUS

Eakate päeva tähistamine

Sindi Muuseumi aias
6. oktoobril kell 12.00

ESINEVAD RUUBENSI TUDRUKUD

Kaetud kohvilaud

Tori Valla Kultuurikeskus Sindi Naisliit Sindi Sotsiaaltöökus

Meile tuleb külla Kuulmisbuss!

5. oktoobril kell 10.00-15.00
TORI SOTSIAALMAJA

Kuulmisbussis

- mõõdavad kuulmisnõustajad teie kuulumistaset
- annavad nõu, mida teha, kui kuulmine on halvenenud
- hooldavad kuuldeaparaate.

Testimine ja nõustamine maksab 5 €

Registreerimine: 529 7216 Ave

www.vaegkuuljad.ee

Tori rahvamajas
algusega kell 12

1.10 2023

esineb **Teemas Anni**

Tähistame rahvusvahelist eakate päeva ja muusikapäeva mõnusa tantsulustiga!

Maja poolt kohv ja kringel.

TORI VALLA KULTUURIKESKUS

TORI VALLA MÄLUMÄNGUSARI

SATS

SUIGU SELTSIMAJAS
TEISIPÄEVAL, 10. OKTOOBRI KELL 19.00

MÄLUMÄNG

Tori valla mälumängusarja SATS kolmanda hooaja esimene voor

Rohkem infot telefonil 522 8319

TORI VALLA RAAMATUKOGU TORI VALLA KULTUURIKESKUS

TORI RAHVAMAJAS

LÕIKUSPIDU

R 13. OKT. // ALGUSEGA KL 20

Tantsuks mängib ansambel **Missiis**

Maja poolt kohv, lauapealse eest hoolitseb Igaüks Ise.

Pilet eelmüügist 10€ ja kohapeal 15€.

Eelmüük Tori rahvamajas kuni 10. oktoober.

Info ja kohtade broneerimine 5335 9496

TORI VALLA KULTUURIKESKUS

LASTEVANEMATE NOORTEKAS

13. OKTOOBRI KL 17.00-21.00

SAAD...

- OSALEDA KOKANDUSRINGIS
- MÄNGIDA KAARTE
- HÄNGIDA JA ROOMATA DIIVANITEL
- MINNA 12+ TUPPA
- LAENATA TÕUKSI JA RULA
- LENNUTADA DROONE
- PROOVIDA VR-PRILLE

TULE NOORTEKASSE!

AVATUD AINULT LASTEVANEMATELE!

SAUGA ANK

KOLMAPÄEVAL, 11. OKTOOBRI KL 11.00

SAUGA MUSTAS MAJAS

VÄÄRIKATE HOMMIKUKOHV

HOOAJA ESIMENE HOMMIKUKOHV!

Külla tuleb põnev inimene ja nagu ikka kohvi ja kooki!

TORI VALLA KULTUURIKESKUS SAUGA MUST MAJA SISSEPÄAS TASUTA

tehnoülevaatus Drive-In või broneeri: protechno.ee

uue mõisa sauga papiniidu

protechno

Sauga ülevaatuspunkt: Lauka tee 6, Sauga
Avatud: E-R 8-18 ja L 8-15
Telefon: 443 6990, sauga@tehnokuller.ee

VASTSÜNDINUD VALLAKODANIKUD

Ramon Lilles	09.07.2023
Aron Sakk	18.07.2023
Sandra Daisner	04.08.2023
Rabella Mikkor	05.08.2023
Oliver Löö	12.08.2023
Merida Maiste	14.08.2023
Daniel Paju	16.08.2023
Tora-Hilja Bachman	18.08.2023
Heili-Loreen Riis	20.08.2023
Ruuben Karu	22.08.2023

Õnnitleme!

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

19. oktoobril alates 10.00
TORI SOTSIAALMAJAS
Eelregistreerimine (kell 9-16)
telefonil 529 7216

23. oktoobril alates 10.00
JÕESUU KÜLAMAJAS
Eelregistreerimine (kell 9-16)
telefonil 5323 2454

31. oktoobril alates 10.00
SINDI SOTSIAALTÖÖKESKUSES
(Pärnu mnt 27a)
Eelregistreerimine (kell 9-16)
telefonil 5323 2454

*kuiva silma test
*silmarõhu mõõtmine
*optilised päikeseprillid

Silmade kontroll 20 €, prilliostjale TASUTA!

TAMMISTE LASTEAEDE-ALGKOOLI SAALIS KOLMAPÄEVITI KL 11.20-12.15

Oodatud on väikelapsed beebidest
kuni 3-aastasteni.
Esimene tund on 13. septembril,
liituda võib ka hooaja vältel.
Vajalik eelregistreerimine.

Lisainfo ja registreerimine:
margelumisalu@gmail.com, tel 55 621 877

LAULURING

4-7-aastastele eelkooliealistele

Sauga Mustas Majas
esmaspäeviti kl 16.00.

Kohtume 2. oktoobril kell 16.30!

NB! Sissepääs maja tagant tankla poolsest küljest.

Täpsem info: ksepp67@gmail.com

Tori Valla Teataja

Väljaandja: Tori vallavalitsus
Aadress: Pärnu mnt 12, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnumaa
E-post: tori@torivald.ee
Toimetaja: Piia Salundi, tel: 5855 7158,
e-post: ajaleht@torivald.ee
Küljendus: OÜ Hansaprint, trükk: AS Printall
Leht ilmub üks kord kuus. Tiraaž on 5554 eksemplari ja
see jagatakse Tori valla postkastidesse tasuta.
Toimetuse ootab kaastöid ja reklaame e-posti aadressile
ajaleht@torivald.ee 8. kuupäevaks.
Toimetusel on õigus vajadusel kaastöid lühendada ja
redigeerida.

STATISTIKA

1.–31. augustil 2023
sündis 10 last, suri 8
inimest. Saabus 77,
lahkus 50 ja vallasiseselt
vahetas elukohta 22
inimest.
1. septembri 2023 seisuga
on Tori vallas 12 565
elanikku, neist 6182
meest ja 6383 naist.

TEATED

TORI SOTSIAALMAJAS
JUUKSUR 6. ja 25. oktoobril.
Registreerimine juuksur
Pamela tel 5340 8603.
MANIKÜÜR/PEDIKÜÜR –
info ja registreerimine
tel 529 7216, Ave

SINDI SOTSIAALTÖÖ-
KESKUSES JUUKSUR
13. oktoobril, PEDIKÜÜR
6. oktoobril. Registreerimine
tel 5569 5546

KATUSE-, FASSAADI-,
ÜLDEHITUS- JA
VIIMISTLUSTÖÖD.
Kortermajade renoveerimis-
tööd. Pakume erinevaid
lahendusi hoonete ja
majade ehitusel. mehitus@
gmail.com, 5352 9476

Ostan NÕUKOGUDE-
AEGSEID JA VANEMAJD
ESEMID: portselanist
nõud, klaasist nõud ja
vaasid, keraamika, kunst,
heliplaadid, raamatud,
mänguasjad, mudelautod,
höbe jne. Tel 5803 0458

Esmaspäeval,
2. oktoobril kell 18.00
on kõik uued ja vanad
JOOGAHUVILISED oodatud
Suigu seltsimajja
esimesele
treeningule.

Treeningu kestus 1,5 tundi.
Treener on Marge Ünap.
Kaasa võtta joogamatt.
Treeningu maksumus 8 eurot
ühe korra eest.

Lisainfo Suigu raamatukogust
või tel 5662 5200

NÄITUSED TORI VALLA RAAMATUKOGUDES

Are raamatukogus Anne Aaspõllu fotonäitus „Rabahingus”.
Raamatukogu lahti T, N 11.00–18.00; K, R 15.00–18.00;
L 10.00–14.00

Sauga raamatukogus fotonäitus „Elurikas Tori vald”.
Raamatukogu lahti T–R 11.00–18.00; L 10.00–14.00

Sindi raamatukogus Maie Tamme lapitekkide näitus.
Raamatukogu lahti E 11.00–18.00, T–R 10.00–17.00;
L 10.00–14.00

Suigu raamatukogus Karmen Kärje fotonäitus „Kass, kes
kõnnib omapead” ja päästeala mudelautode näitus.
Raamatukogu lahti E 15.00–19.00; T, K, N, R 11.00–17.00

Tori raamatukogus fotonäitus „Sindi 85”.
Raamatukogu lahti T–R 10.00–17.00; L 10.00–14.00

Urge raamatukogus Tatiana Stomakhina maalide näitus
„Vaba maa”.
Raamatukogu lahti E 14.00–18.00

LIPU- MASTID

KUNI
OKTOOBRI
LÖPUNI
10%
SOODSAMALT

Igaühel on õigus
heisata Eesti lipp
365 päeva aastas!

Täpsem info
ja personaalne
pakkumine:
mastid@hobesolg.ee

Tel 5565 5001

www.hobesolg.ee

SÜNDMUSTE KALENDER

Pühapäeval, 1. oktoobril

Kell 12 rahvusvahelise EAKATE PÄEVA ja MUUSIKAPÄEVA
tähistamine Tori rahvamajas. Esineb Toomas Anni.
Tasuta!

Kell 16 pärastlõunane KOHTUMINE „Näitleja muusikas”
Are huvikeskuses, külas Andres Raag. Pilet 8 eurot.

Reedel, 6. oktoobril

Kell 12 EAKATE PÄEV Sindi muuseumi aias, esinevad
Ruubensi Tüdrukud.

Pühapäeval, 8. oktoobril

Kell 14 JUMALATEENISTUS armulauaga Tori kirikus.

Teisipäeval, 10. oktoobril

Kell 19 MÄLUMÄNGUSARJA SATS I voor Suigu
seltsimajas. Info tel 522 8319.

Kolmapäeval, 11. oktoobril

Kell 11 VÄÄRIKATE HOMMIKUKOHV Sauga Mustas
Majas. Sissepääs tasuta!

Reedel, 13. oktoobril

Kell 17–21 LASTEVANEMATE NOORTEKAS Sauga avatud
noortekeskuses.

Kell 20 LÕIKUSPIDU Tori rahvamajas, esineb ansambel
MisSiis. Pilet eelmüügist 10, kohapeal 15 eurot.
Eelmüük Tori rahvamajas 10. oktoobrini.

Laupäeval, 21. oktoobril

Kell 11 TORI HOIDISTE MINIMESS Tori rahvamajas.
Hoidisepakkujate registreerimine 10. oktoobrini
tel 5690 8283 või nslained@gmail.com.

Pühapäeval, 22. oktoobril

Kell 14 JUMALATEENISTUS armulauaga Tori kirikus.
Kell 15 HUUMORIPÄRASTLÖUNA „Ah, mis sa plärsid!”
Are huvikeskuses. Esinevad Minu Isa Oli Ausus Ise ja
Gaute Kivistik. Pilet eelmüügist 5, kohapeal 8 eurot.
Info ja broneerimine tel 510 5498.

Reedel, 27. oktoobril

Kell 20 KONTSERDIÕHTU „Argo 44”. Ules astub
ansambel Rubundi. Täpsem info Tori rahvamaja
Facebooki lehelt.

Vaata lisa www.torivald.ee/sundmused

„Tori hoidiste minimeess” tuleb taas! 21. oktoobril 2023 Tori Rahvamajas

10.00–11.00	Kogunemine ja laua ettevalmistamine
11.00–11.15	Avamine
11.15–13.15	Hoidiste retseptide jagamine ja maitsmine
13.15–13.30	Auhinnad hoidistajatele ja publikule
13.30–14.00	Kohv ja kook

Osalejatel kaasa võtta maitsmiseks koduselt valmistatud
hoidised ja hoidiste valmistamise õpetused jagamiseks.
Oleks hea, kui osaleja kaunistaks ka oma laua.

NB! Palume osalusest teada anda hiljemalt
10. oktoobriks Kaire 5690 8283 või nslained@gmail.com.
Ootame rohket osavõttu!

Maitsjatel palun kaasa võtta oma maitsmistops.

Ettevõtmist toetavad: Tori Vallavalitsus, Tori Rahvamaja,
NS Lained, MTÜ Mailane

PKM Teenused OÜ Rehvide vahetus ja müük

ÕLIVAHETUS

PIDURITE HOOLDUS JA REMONT

KLIIMA TÄITMINE JA HOOLDUS AINEGA R134A

Tihase 23, Tori Vald, Sindi linn, Pärnumaa, 86705, +372 5627 83340, teenusedou@gmail.com

MEIE HULGAST ON LAHKUNUD

Ilmar Parm	05.07.1936 – 26.08.2023
Maie Kuivane	30.01.1937 – 18.08.2023
Elvi Tüvi	23.02.1937 – 22.08.2023
Jaan Laas	12.03.1941 – 24.08.2023
Sergei Kesküla	19.03.1949 – 29.08.2023
Aare Kontson	01.07.1950 – 20.08.2023
Maret Rose	04.10.1955 – 30.08.2023
Aleksei Fokejev	12.02.1978 – 22.08.2023